

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет правничих наук

Кафедра кримінального та кримінального процесуального права

Магістерська робота

освітній ступінь – магістр

на тему: **«ОБЧИСЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ ДОСУДОВОГО
СЛІДСТВА»**

Виконав: студент 2-го року навчання,

Спеціальності
081 Право

Жижій Андрій Володимирович

Керівниця: Шкелебей В.А.,
кандидат юридичних наук, доцент

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Магістерська робота захищена
з оцінкою: _____

Секретар ЕК _____

«___» _____ 20___ р.

Київ – 2024

Декларація академічної добросесності

Я, Климій Андрій Володимирович, студент
2-го року навчання магістерської програми
за спеціальністю „Право” факультету
правничих наук НАУКМА підтверджую таке:

— написана мною магістерська робота
на тему „Обчислення процесуальних строків
досудового слідства” відповідає вимогам
академічної добросесності та не містить
порушень, передбачених п. 3.1. Положення про
академічну добросесність здобувачів освіти у
НАУКМА, зі змістом якого я ознайомлений.

09.05.2024

Климій А.В.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. Теоретико-правові основи процесуальних строків у кримінальному провадженні	
1.1. Правова природа та класифікація процесуальних строків у кримінальному провадженні.....	8
1.2. Порядок обчислення строків досудового розслідування.....	17
1.3. Встановлення процесуальних строків уповноваженими суб'єктами.....	24
РОЗДІЛ 2. Строки досудового розслідування як гарантія дотримання прав особи	
2.1. Строки досудового розслідування злочинів.....	27
2.2. Строки досудового розслідування за наслідками прийняття окремих процесуальних рішень.....	33
2.3. Наслідки порушення строків досудового розслідування та контроль за їх дотриманням.....	39
РОЗДІЛ 3. Загальні положення зупинення строків досудового розслідування та підстави їх продовження	
3.1. Процесуальні аспекти обчислення строків при зупиненні досудового слідства та проблеми правового регулювання порядку їх продовження.....	45
3.2. Особливості зупинення та продовження строків досудового слідства в умовах воєнного стану.....	52
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

КПК – Кримінальний процесуальний кодекс України

ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань

КЗпП – Кодекс законів про працю

ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини

ККУ – Кримінальний кодекс України

ГПК – Господарський процесуальний кодекс України

ЦПК – Цивільний процесуальний кодекс України

КАСУ – Кодекс адміністративного судочинства України

П. – пункт

Ч. - частина

Ст. – стаття

ВСТУП

Обґрунтування обраної теми та її актуальність. Протягом останніх років та навіть місяців, беручи до уваги ті події, які відбуваються в Україні кримінальне процесуальне законодавство нашої держави зазнало значних змін. Це зі свого боку торкнулося і питань, які стосуються строків досудового розслідування. Так, дотримання останніх є важливою гарантією захисту конституційних прав та свобод учасників кримінального провадження, а також покликане сприяти швидкому та оперативному розслідуванню в межах розумних строків. При цьому, у чинному КПК України правовій регламентації положень, пов'язаних з інститутом строків досудового розслідування, порядком їх обчислення, особами уповноваженими на їх встановлення, наслідками їх порушень та порядком їх обрахування в умовах воєнного стану присвячено чималу увагу. Незважаючи на це, розгляд цих питань з теоретичної точки зору, що у подальшому матиме своє практичне застосування, дає підстави говорити про те, що низка норм чинного КПК має свої недоліки та прогалини. У свою чергу наявність останніх у більшій чи меншій мірі може дозволяти або органам досудового розслідування, або учасникам кримінального провадження зловживати своїми правами.

Проблематиці розгляду цих та інших питань у межах строків кримінального процесу вітчизняними науковцями було присвячено низку праць. Зокрема, на підставі проведеного мною аналізу можна виокремити роботи таких авторів: Заїка С.О., Басай В.Д., Ковальчук С.О., Тацій В.Я., Говорун Є.О., Фомін С.Б., Коваленко Є.Г., Грошевий Ю.М., Благута Р.І., Гуцуляк Ю. В., Дуфенюк О.М., Кушнерьов Р.В., Удалова Л.Д., Рожнова В.В., Письменний Д.П., Берназ П.В., Павловський В.В., Врублевський Б., Дрозд В.Г., Козій В.В., Волошина В.К., Немчинов Є.С., Ківалов С.В., Торбас О.О., Галаган О.І., Дунаєва А.В. та ін.

Однак справедливо буде зазначити, що далеко не завжди думки цих та інших науковців щодо того чи іншого питання збігалися. Навпаки, слід відзначити, що непоодинокими були випадки, коли автори мали різні погляди щодо проблематики питань, пов'язаної з процесуальними строками досудового

слідства. З урахуванням цього виникає потреба у комплексному аналізі правового регулювання строків досудового розслідування злочинів, що й становить актуальність моєї роботи.

Об'єктом дослідження є норми кримінального процесуального законодавства України; відносини, які вони покликані регулювати та ті дискусійні положення, які стосуються порядку обчислення строків досудового слідства.

Предметом дослідження виступають строки досудового слідства та проблематика їх застосування у практичній діяльності.

Метою дослідження є на основі аналізу кримінального процесуального законодавства, а також юридичної літератури встановити та запропонувати власні погляди та підходи до вирішення основних проблем, пов'язаних з правовим регулюванням та обчисленням строків досудового розслідування злочинів.

Завдання дослідження:

- ознайомитись з правовою природою та значенням процесуальних строків для кримінального провадження; розглянути диференціацію підходів до їхньої класифікації;
- на основі кримінального процесуального законодавства визначити порядок обчислення строків, а також недоліки в їх нормативному закріпленні;
- дослідити суб'єктів, уповноважених встановлювати процесуальні строки;
- проаналізувати нормативне регулювання строків досудового розслідування злочинів і на підставі цього встановити проблемні положення законодавства, які потребують відповідних змін;
- з'ясувати, які ризики несе закриття кримінального провадження, як наслідок порушення строків досудового розслідування; визначити осіб, уповноважених за їх дотриманням;
- дослідити як об'єднання та виділення матеріалів досудового слідства впливає на порядок обрахування строків у таких кримінальних провадженнях

- дослідити процесуальні аспекти обчислення строків при зупиненні досудового слідства та підстави порядку їх продовження, у тому числі в умовах воєнного стану.

Методологічна основа дослідження. На основі мети та завдань дослідження, а також керуючись його предметом та об'єктом, мною було використано низку загальнонаукових та спеціально-наукових методів пізнання. *Системний метод* - під час комплексного ознайомлення з інститутом процесуальних строків, а й відтак особливостями регулювання строків на стадії досудового розслідування, аналізу положень КПК, Конституції України, дослідженні юридичної літератури у межах питань розглядуваної теми. *Герменевтичний метод* застосовувався при тлумаченні положень кримінально-процесуального законодавства, коли виникала необхідність у розумінні викладеного законодавцем тексту. *Формально-юридичний метод* використовувався серед іншого при аналізі та для розуміння текстів ухвал та постанов судів. *Статистичний метод* став у нагоді при опрацюванні даних щодо кількості вчинюваних кримінальних правопорушень та результатів їх досудового розслідування.

РОЗДІЛ 1

Теоретико-правові основи процесуальних строків у кримінальному провадженні

1.1. Правова природа та класифікація процесуальних строків у кримінальному провадженні

З часу прийняття КПК інститут процесуальних строків становить собою важливу складову будь-яких процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень, оскільки спрямований на забезпечення вчасного розгляду та вирішення справ у, встановлені законодавством, розумні строки. Дотримання останніх відповідно до п.7 ч.1 ст.129 Конституції України є однією з основних засад судочинства, а відтак дозволяє гарантувати захист конституційних прав та свобод учасників судового процесу. Не виключенням у цьому аспекті є й кримінальне судочинство, де фактору часу приділяється чи не найбільша увага. Зокрема, якщо поглянути на кримінально-процесуальне законодавство, то у ньому лєвова частка процесуальних дій обмежується різного роду процесуальними строками. Таку визначеність встановлених процесуальних строків можна пояснити тим, що це є необхідним аспектом для ефективного виконання юридичних обов'язків, як учасниками кримінального провадження, так і слідчим, слідчим суддею, судом та прокурором. На підставі наведеного, а також враховуючи важливість та актуальність процесуальних строків для кримінально-процесуального регулювання вбачаю доцільним розглянути найбільш поширені підходи щодо того, що слід вважати процесуальними строками у контексті кримінального процесу, яка їхня правова природа та дослідити підходи до їхньої класифікації.

Так, вважаю логічним розпочати з дефініції, яка надається у Кримінально процесуальному кодексі України. Зокрема, у ч.1 ст.113 КПК вказується «процесуальні строки – це встановлені законом або відповідно до нього прокурором, слідчим суддею або судом проміжки часу, у межах яких учасники кримінального провадження зобов'язані (мають право) приймати процесуальні

рішення чи вчиняти процесуальні дії» [1]. Виходячи з цього визначення, стає зрозумілим, що як процесуальні строки, які передбачені законом, так і процесуальні строки, які встановлюються прокурором, слідчим суддею і судом є обов'язковими для виконання, а тому можемо говорити про їхню однакову юридичну силу. Доповнюючою до цієї є думка Фоміна С.Б., який писав, що відмінність між строками, встановленими законом та строками, встановленими уповноваженими на те особами полягає у кількісній складовій, оскільки перші покликані регулювати усі правовідносини, які вимагають застосування відповідних процесуальних строків; другі – призначені лише для конкретних правовідносин, які виникли [2, с.26]. Принагідно зазначити і про ч.2 ст.113 КПК, де вказується про те, що будь-яка процесуальна дія або сукупність дій під час кримінального провадження мають бути виконані без невиправданої затримки і не пізніше граничного строку. Дане положення відповідає zasadі розумності строків, оскільки вказує на те, що ті чи інші процесуальні дії\рішення мають здійснюватися\прийматись у строк, який є об'єктивно необхідним для їх виконання.

З іншого боку, якщо поглянути на запропоновану законодавцем дефініцію процесуальних строків, то слід зосередити свою увагу на тій її частині, яка вказує, що учасники кримінального провадження у встановлені проміжки часу зобов'язані (мають право) приймати процесуальні рішення чи вчиняти процесуальні дії. Така необхідність зумовлена тим, що на думку Тація В.Я. при інтерпретації поняття процесуальних строків невірним буде не враховувати можливість особи утримуватися від вчинення кримінально-процесуальних дій. Під цими словами вчений розуміє те, що існує ряд норм кримінально-процесуального законодавства, які передбачають можливість для учасників кримінального провадження утримуватись від вчинення тієї чи іншої процесуальної дії, і ось ці строки утримання також входять у часовий проміжок процесуальних строків [3, с.233]. Я підтримую таку думку Тація В.Я., оскільки дійсно при наданні дефініції процесуальних строків не слід звужуватись лише до обов'язку чи права приймати процесуальні рішення або вчиняти процесуальні

дії, як це зробив законодавець у ст.113 КПК. У цьому аспекті пропонуємо звернути свою увагу на ч.4 ст.338 КПК, яка при зміні обвинувачення в суді надає можливість стороні обвинувачення у строк не менше ніж сім днів підготуватися до захисту проти нового обвинувачення [1]. Як ми бачимо, у такому випадку сторона захисту під час цього 7-дневного процесуального строку має право утриматись від підготовки до захисту проти нового обвинувачення.

Надалі, досліджуючи правову природу процесуальних строків у кримінальному провадженні слід вести мову про те, що останні є свого роду гарантіями швидкості кримінального провадження та захисту прав та інтересів учасників кримінального провадження, на що звертає увагу низка науковців. Я погоджуюсь з такою думкою і ось чому.

По-перше, відповідно до ч.1 ст.2 КПК України одним із завдань кримінального провадження є забезпечення швидкого розслідування та судового розгляду, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1]. Тобто, виходячи з цієї норми стає зрозумілим, що кримінальне провадження повинно відбуватись швидко, тобто у визначені законом строки, щоб це не порушувало прав та свобод учасників кримінального провадження. Дане положення КПК корелює з однією із загальних засад кримінального провадження – розумними строками, а також зі справедливістю. На моє переконання, забезпечення названих засад є необхідною передумовою гарантування прав та свобод учасників кримінального провадження. Така думка впливає із ч.1 ст.6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, де вказується, що «Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом...» [4].

По-друге, у ст.3 Конституції України зазначається «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності

держави...» [5]. Так, реалізація цієї норми Основного Закону отримує своє відображення і при використанні процесуальних строків. Зокрема, встановлення чітких проміжків часу, у межах яких повинна вчинитись та чи інша процесуальна дія або прийматись процесуальне рішення, і порушення яких має відповідні правові наслідки – якраз таки і є тим гарантом дотримання прав та свобод людини. У цьому контексті принагідно відзначити ту думку, відповідно до якої процесуальні строки, з одного боку, є одним із засобів охорони конституційних прав і свобод учасників кримінального провадження, а з іншого – спрямовані на забезпечення оперативності кримінального провадження, оскільки чітко встановлюють час існування кримінально-процесуальних відносин і прискорюють перехід одних відносин в інші [6, с.431]. Дещо схоже мислить і Коваленко Є. Г., який розглядає кримінально-процесуальні строки як різновид правових засобів, покликаних забезпечувати виконання завдань кримінального судочинства, а відтак є різновидом процесуальних гарантій [7, с. 188]. Однак, незважаючи на те, що я підтримую думку вищезазначеного автора у тій її частині, де йдеться про те, що кримінально-процесуальні строки є частиною процесуальних гарантій, все ж я б хотів не погодитись із повнотою запропонованою ним дефініцією процесуальних строків у кримінальному провадженні. На мій погляд, таке формулювання не до кінця відображає сутність процесуальних строків, а також звужує їх зміст та значення для кримінального процесу. Я вважаю, що ми не можемо говорити про процесуальні строки тільки як про різновид правових засобів, оскільки це дуже загальне поняття. Куди більш влучним та повним, на моє переконання, є визначення, відповідно до якого процесуальний строк - це встановлений законом, підзаконним нормативно-правовим актом або рішенням уповноважених на те посадових осіб час, необхідний для виконання суб'єктами кримінально-процесуальних відносин відповідних процесуальних дій, в окремих випадках утримання від них, а також для прийняття процесуальних рішень [8, с.235].

Надалі, говорячи у межах правової природи процесуальних строків у кримінальному провадженні, важливим для дослідження є аспекти щодо

додержання, поновлення, зупинення та продовження процесуальних строків. Утім, враховуючи те, що загальні положення зупинення строків досудового розслідування та підстави їх продовження будуть предметом мого аналізу у Розділі 3, то наразі пропоную зосередити свою увагу на перших двох елементах.

Так, говорячи стосовно додержання процесуальних строків, то тут все є здебільшого зрозумілим, оскільки ст.116 КПК передбачається, що при додержанні процесуальних строків процесуальні дії мають виконуватись у встановлені КПК строки. При цьому, у цій же нормі вказуються випадки, коли строк не вважається пропущеним, а саме

якщо скаргу або інший документ здано до закінчення строку на пошту або передано особі, уповноваженій їх прийняти, а для осіб, які тримаються під вартою або перебувають у лікувально-профілактичному закладі охорони здоров'я чи закладі з надання психіатричної допомоги, спеціальній навчально-виховній установі, - якщо скаргу або інший документ подано службовій особі відповідної установи до закінчення строку [1].

Що стосується поновлення процесуальних строків, зазначу, що воно регулюється ст.117 КПК України, де у ч.1 зазначається про можливість поновлення пропущеного із поважних причин строку за клопотанням заінтересованої особи ухвалою слідчого судді або суду [1]. Виходячи з цього, можна зрозуміти, що для поновлення процесуального строку необхідно, щоб останній був попередньо пропущений, а також щоб причина пропуску вважалась поважною. При цьому, як зазначає у своїй дисертації Кушнерьов В.М. «У випадку поновлення процесуального строку процесуальні дії учасників кримінального провадження вважають виконаними у встановлений законом строк, а правові наслідки пропуску процесуального строку втрачають правове значення» [9, с.65]. Зокрема, найбільш наглядною у цьому випадку є ч.3 ст.532 КПК України, де вказується про те, що якщо строк апеляційного оскарження було поновлено, то вважається, що вирок або ухвала суду, ухвала слідчого судді не набрала законної сили [1].

З іншого боку, як я вже зазначив вище, можливість поновлення строку у тій чи іншій ситуації буде можливим, якщо буде встановлено поважність причин

пропуску такого строку. У цьому контексті необхідно розуміти, що «поважна причина» є оціночним поняттям, а відтак у кожній окремій справі воно вирішується на розсуд слідчого судді та/або суду. Така думка була викладена у постанові КАС ВС від 9 листопада 2020 року у справі № 420/1813/19. Зокрема, відповідно до позиції Верховного Суду до причин поважності слід відносити обставини непереборної сили та обставини, які унеможливають вчинення процесуальної дії у встановлений строк [10]. Додатково хотів би тут звернути увагу на міркування Басая В. Д., який під поважними причинами пропуску вважає ті обставини, які не залежали від волі особи – учасника кримінального провадження, іншої заінтересованої особи та, у межах відведеного їй кримінальним законодавством або встановленим уповноваженою на те особою проміжку часу, зашкодили їй здійснити процесуальні дії [11, с.2-3].

Наступне не менш важливе для розгляду питання полягає у дослідженні класифікації кримінально-процесуальних строків. Так, станом на сьогоднішній день, з урахуванням різноманіття строків у кримінальному судочинстві України, цілком зрозумілою є відсутність єдиного підходу до типології процесуальних строків. Навпаки, скоріш слід говорити про множинність думок науковців, які виокремлюючи ті чи інші критерії для поділу кримінально-процесуальних строків, пропонують низку підходів до їхньої класифікації. Наявність великої кількості таких поглядів можна пояснити тим, що процесуальний строк (зокрема, і у кримінальному судочинстві) має багато різновидностей, що залежить від його функціонального призначення, мети його встановлення та тих правовідносин, у яких він використовується. Так, наприклад, Удалова Л. Д., Рожнова В. В., Письменний Д. П. та інші пропонують класифікувати процесуальні строки за наступними п'ятьма категоріями:

- залежно від того, ким вони встановлені: 1) законом; 2) прокурором, слідчим суддею, судом;
- залежно від функціонального призначення строків у кримінальному процесі: 1) строки, що гарантують швидкість розслідування та судового розгляду; 2) строки, які гарантують здійснення прокурорського нагляду та

- судового контролю;
- за визначеністю: 1) абсолютно визначені; 2) відносно визначені; 3) не визначені;
 - за правовими наслідками закінчення строків: 1) обмежуючі в часі здійснення права; 2) обмежуючі в часі виконання обов'язків
 - за характером їх дії та правовими наслідками, що настануть у зв'язку із закінченням строку: 1) строки здійснення слідчих (розшукових) дій, судових та інших процесуальних дій; 2) строки заявлення учасниками кримінального провадження клопотань, скарг; 3) строки застосування заходів забезпечення кримінального провадження [12, с.105].

На мій погляд, зазначений підхід до типології кримінально-процесуальних строків має місце на існування, однак у той же час, він містить свої недоліки, оскільки не до кінця охоплює усі можливі компоненти класифікації. По-перше, враховуючи те, що вищезазначеними авторами, як одним з критеріїв класифікації кримінально-процесуальних строків було використано те, ким вони встановлюються, то доцільним також було б доповнити список особами, кому ці строки адресовані. Зокрема, можна виокремлювати строки для здійснення процесуальних дій судом, сторонами процесу або ж іншими учасниками кримінального провадження. По-друге, актуальним для врахування є критерій, який представлений у класифікації Сидорук А. М. та Твердого Р. І. Зазначені автори однією з підстав поділу процесуальних строків у кримінальному судочинстві використовують спосіб їхнього обчислення, використовуючи такі величини часу, як години, дні та місяці, а також строки, які можуть визначатися вказівкою на подію [13, с.103]. Запропонований складник їхньої класифікації безпосередньо впливає із ч.1 ст.115 КПК. Я підтримую такий підхід, оскільки його доречність обґрунтовується наявністю низки норм чинного кримінально-процесуального законодавства, де є вказівка щодо вчинення тієї чи іншої процесуальної дії або прийняття процесуального рішення у визначений період часу. Наприклад, керуючись п.4 ч.3 ст.219 КПК, якщо особі було повідомлено про підозру у вчиненні

злочину, то досудове розслідування повинно бути закінчене протягом двох місяців [1].

З іншого боку, проаналізувавши відповідні матеріали наукової літератури, варто відзначити, що описаний вище критерій класифікації процесуальних строків (за способом їхнього обчислення) дещо корелює з моделлю типології, яка поділяє усі строки за критерієм часового прояву на дві великі групи: строки-періоди та строки-моменти. Правильність такого підходу підтримується низкою вітчизняних авторів. Так, зокрема, Ковальчук С.О. та Басай В.Д. у своїй роботі зазначають, що строки-періоди використовуються у тих випадках, коли учасникам кримінального провадження надається свобода у виборі конкретного моменту прийняття процесуального рішення або вчинення процесуальної дії. Науковці відзначають, що останні можуть бути прийняті або вчинені у будь-який момент кримінального провадження у залежності від тактичних поглядів та обставин кожної окремої кримінальної справи. У свою чергу, строки-моменти – це строки, які встановлюються тоді, коли з метою виконання завдань кримінального провадження потрібно якнайшвидше прийняти процесуальне рішення чи вчинити процесуальну дію або сукупність таких дій з дотриманням послідовності їх вчинення, регламентованої законом [6, с.432].

У межах цього питання слухним також буде звернутись до роботи Михайленка О., який вказує, що строки-періоди визначаються шляхом: 1) встановлення законом періоду, протягом якого учасники кримінального провадження зобов'язані (мають право) приймати процесуальні рішення та/або вчинять процесуальні дії; 2) визначення судом, слідчим суддею або прокурором точної календарної дати; 3) визначення події, з настанням якої пов'язується прийняття процесуального рішення або вчинення процесуальної дії [14, с.59]. Якщо ж говорити про строки-моменти, то на думку Калініченко А. О. вони визначаються шляхом вказівки на необхідність вчинити процесуальну дію: 1) до здійснення будь-яких інших процесуальних дій (наприклад, відповідно до ч.1 ст.465 КПК особа, яка подала заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, має право відмовитись від заяви

до початку судового розгляду); 2) одночасно із здійсненням іншої процесуальної дії (приклад: згідно з ч.4 ст.479¹ КПК прокурор одночасно з переданням клопотання про закриття кримінального провадження до суду зобов'язаний надати копію клопотання підозрюваному, його захиснику); 3) після здійснення іншої процесуальної дії або після настання події, вказаної у законі (до прикладу, відповідно до ч.2 ст.146 КПК під час судового провадження питання щодо накладення грошового стягнення на особу розглядається негайно після його ініціювання) [15, с. 540].

Ще однією вагомою, на мій погляд, підставою для класифікації кримінально-процесуальних строків, яка не була представлена у вищезгаданих підходах, є їхній розподіл за належністю до регулювання провадження на окремих стадіях кримінального процесу. За цією ознакою Заїка С. О. визначає процесуальні строки: 1) які регулюють правовідносини, у межах досудового провадження; 2) на стадіях судового процесу; 3) строки, дія яких розповсюджується одночасно на різні стадії кримінального процесу [16, с.74].

Додатково у межах строків, використання яких здійснюється на досудових стадіях кримінального судочинства можна виокремити: 1) строки, які забезпечують захист прав та свобод особи незалежно від її правового статусу; 2) строки, які гарантують захист прав та свобод окремих учасників процесу [17, с.261]. Далі, особливість такої класифікації, полягає у тому, що представлені у ній строки безпосередньо стосуються забезпечення дотримання прав та законних інтересів учасників кримінального процесу. Зокрема, до прикладу, якщо до особи підозрюваного чи обвинуваченого застосовується домашній арешт, то згідно з ч.6 ст.181 КПК строк дії ухвали слідчого судді не може перевищувати двох місяців (не враховуючи можливість продовження такого строку).

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, процесуальні строки є важливим засобом для гарантування та захисту прав осіб, регулювання кримінально-процесуальних правовідносин, а також своєчасного прийняття процесуальних рішень та здійснення процесуальних дій. Відсутність чітко встановлених законом часових рамок, у межах яких повинна бути здійснена та

чи інша процесуальна дія або прийняте процесуальне рішення, а також неналежне їх дотримання учасниками кримінального процесу лише сприятиме порушенню прав та законних інтересів особи. Окрім цього, актуальними для врахування є й проаналізовані мною підходи до класифікації кримінально-процесуальних строків. Дослідження різних підстав для типології процесуальних строків дозволяє зрозуміти роль та функції того чи іншого строку, який встановлений у конкретній правовій нормі, відобразити подібності та відмінності між ними і відповідно систематизувати за визначеною ознакою.

1.2. Порядок обчислення строків досудового розслідування

Як раніше, так і сьогодні кримінальне судочинство було та залишається важливим інструментом для розслідування та судового розгляду кримінальних справ. Серед всього іншого, чому у кримінальному судочинстві приділяється увага, питання обчислення процесуальних строків (у т.ч. і строків досудового розслідування) є одним з найбільш дискусійних, що і зумовлює необхідність у його дослідженні.

Так, розпочинаючи розгляд питань, пов'язаних з обчисленням строків досудового розслідування слід попередньо зупинитися на загальних положеннях стосовно того, що саме є досудовим розслідуванням. Спершу, слід розуміти, що у системі стадій кримінального процесу досудове розслідування йде першим, що означає, що саме з досудового розслідування розпочинається кримінальне провадження. Керуючись п.5 ч.1 ст.3 КПК України відомо, що досудовим розслідуванням є стадія кримінального провадження, яка розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акту, клопотання про застосування примусових засобів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотання про закриття кримінального провадження [1].

Надалі необхідно звернути свою увагу і на ст.115 КПК. Дана норма розмежовує процесуальні строки відповідно до величин часу, за якими вони обчислюються, а саме вони поділяються на строки встановлені: 1) годинами (строк закінчується в останню хвилину останньої години); 2) днями (строк закінчується о двадцять четвертій годині останнього дня строку); 3) місяцями (строк закінчується у відповідне число\останній день останнього місяця). Додатково, строки можуть визначатись вказівкою на подію [1]. При цьому, однією з невідповідностей чинного КПК України є те, що у вищезгаданій нормі не передбачається обчислення строків роками, хоча існують відповідні статті КПК, які обраховують строки у цій величині.

Так, я веду мову про такі норми: ч.1 ст.289; ч.7 ст.539; ч.1 ст.573; ч.8 ст.606 КПК. Висловлюючись щодо правильності такого підходу до обчислення строків у відповідних положеннях КПК хотілося б відзначити, що, на мій погляд, немає ніякої необхідності для того, щоб обчислювати строки у роках. Як на мене куди більш доцільним є замість років зазначати відповідну кількість місяців. Я обґрунтовую це тим, що у КПК існує ряд норм, які замість днів використовують години (наприклад, строк затримання особи без ухвали слідчого судді не може перевищувати саме 72 години, а не три дні). Відтак за аналогією доцільніше замість років було б використовувати місяці. Підсилюючим аргументом у цьому аспекті є те що, якщо ст.115 КПК і регулюється питання початку та закінчення процесуального строку, який обчислюється годинами, днями та місяцями, то у нормах КПК, які обраховують строк роками законодавець не передбачив час, від якого починається відлік строку і коли він закінчується. Враховуючи наведене, як на мене у даній ситуації є два шляхи щодо подолання такої невідповідності: 1) замінити у нормах, які обчислюють строк у роках на відповідний строк, який переведений у місяці; 2) доповнити ст.115 КПК України, регламентуючи можливість обрахування строків у роках та, встановивши чіткі межі такого обрахування.

Надалі, досліджуючи правила обчислення процесуальних строків (у т. ч. і строків досудового розслідування) необхідно розуміти, що переведення величин

часу, у яких здійснюється обрахування строків є недопустимим. Тобто, якщо кримінально-процесуальне законодавство передбачає вчинення тієї чи іншої процесуальної дії у межах відповідної кількості годин, то неправильним буде переводити ці години у дні або відповідні дні у місяці. Наприклад, якщо у особи у порядку, встановленому абз.2 ч.5 ст.171 КПК було вилучено майно 19 січня о 17 годині 43 хвилин, то строк подання слідчим, прокурором клопотання про арешт такого майна сплине 21 січня о 17 годині 43 хвилин. Тобто, через 48 годин, як і встановлено у вищевказаній нормі. Натомість обраховувати та переводити цей строк, використовуючи 2 дні ми не можемо. Це важливо розуміти з урахуванням того, що строк закінчення при обчисленні процесуальних строків годинами, днями та місяцями різний, а відтак нехтування цими положеннями призведе до порушень прав та свобод учасників кримінального провадження або зловживання повноваженнями з боку слідчого, слідчого судді, прокурора, суду.

Наступним актуальним для розгляду в межах цього підрозділу є вивчення питання стосовно початку обчислення строку. Так, згідно з ч.5 ст.115 КПК, якщо ми обчислюємо строк днями та місяцями, то не береться до уваги той день, від якого починається строк, за винятком строків тримання під вартою, проведення стаціонарної психіатричної експертизи, до яких зараховується неробочий час та які обчислюються з моменту фактичного затримання, взяття під варту чи поміщення до відповідного медичного закладу [1]. Так, відлік триденного проміжку часу, встановленого для розгляду клопотання під час досудового розслідування прокурором, слідчим або дізнавачем, яке було подано, наприклад, 11 листопада о 12 годині почне обчислюватись з 00.00 години 12 листопада. Зважаючи на це, можемо зробити висновок, що фактично процесуальний строк починає свій перебіг раніше, ніж настає початок обчислення процесуального строку.

Також слід звернути увагу й на ч.7 ст.115 КПК, де йдеться про те, що при обчисленні процесуальних строків в них включаються вихідні та святкові дні, а при обчисленні строку годинами – і неробочий час. У випадках, коли закінчення строку припадає на неробочий день (який ототожнюється з вихідним/святковим

днем), то останнім днем цього строку є наступний за ним робочий день, крім випадків обчислення строків тримання під вартою та перебування в медичному закладі під час проведення стаціонарної психіатричної експертизи [1]. При цьому, ця частина норми є похідною від ст. 73 Кодексу законів про працю, де якраз таки встановлюється перелік святкових і неробочих днів [18].

У межах висвітлення питання щодо обчислення строків досудового розслідування невірним буде не звернути увагу на наявність у кримінально-процесуальному законодавстві вимоги «негайності» щодо виконання тієї чи іншої процесуальної дії. Наприклад, абз.2 п.4 ч.3 ст.214 КПК зобов'язує негайно розпочати досудове розслідування, якщо було виявлено ознаки кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, яке перебуває за межами України [1]. На жаль, чинне кримінально-процесуальне законодавство не надає визначення цього поняття, а тому зважаючи на це, я вирішив спершу звернутись до академічного тлумачного словника української мови. Так, відповідно до дефініції, яка надається у ньому під «негайним» розуміється щось, що відбувається одразу, без затримки [19]. Тобто, звідси випливає те, що необхідність негайно вчинити ту чи іншу дію, яка передбачена чинним КПК України зобов'язує відповідних осіб у межах їх повноважень діяти настільки швидко, наскільки це можливо. На проблеми з визначенням поняття «негайності» звертається увага і в юридичній літературі. Зокрема, на думку Лазаревої Д.В. наявність вказівки «негайно» визначає необхідність вчинення певної дії одразу після настання події, яка повинна бути вказана у законі [20, с.116]. Тобто, авторкою робиться зауваження на тому, що негайності вчинення того чи іншого діяння повинно передувати настання якоїсь події, що і буде вказівкою для початку виконання тієї чи іншої дії, регламентованої кримінально-процесуальним законодавством.

Проте, такий підхід вбачається для мене дещо неправильним, оскільки не завжди є можливість миттєво виконати ту чи іншу дію, що може бути зумовленим різними обставинами. Наприклад, абз.2 ч.5 ст.171 КПК вказує, що у разі тимчасового вилучення майна під час обшуку, огляду, здійснюваних на

підставі ухвали слідчого судді, клопотання про арешт такого майна повинно бути подано слідчим, прокурором протягом 48 годин після вилучення майна, інакше таке майно повинно бути негайно повернене тій особі, у якої його вилучили [1]. Керуючись цим положенням зазначу, що тут вимога негайності може залежати від ряду факторів. Зокрема, якщо особа тимчасово покинула місто\країну на деякий період, то чи буде вважатись недотриманням вимоги негайності не передання такій особі її майна миттєво після спливу цих 48 годин, коли фактично такої змоги не було і це не залежало від уповноважених органів, а навпаки від інших обставин (у вищеописаному випадку – від тимчасової відсутності особи, якій таке майно повинно було бути негайно повернене). Таким чином, я з одного боку погоджуюсь з Лазаревою Д.В., що повинна існувати певна подія, яка свідчитиме на необхідність негайного виконання якоїсь дії, проте з іншого – не вірним буде вказувати, що така дія має бути здійснена одразу після настання тієї чи іншої події. У цьому аспекті я виокремлюю для себе позицію представлену у спільній окремій думці суддів ЄСПЛ у справі «Броуган та інші проти Сполученого Королівства» (Case of Brogan and others v. the United Kingdom). Так, там зазначалось, що негайно не означає, що це має відбутися миттєво, але означає, що це має трапитись якомога скоріше, враховуючи місце, час та обставини справи [21]. Додатково доцільним буде звернути увагу на думку Заїки С.О., котрий у своїй дисертації зазначає, що «... є норми, які хоча й не визначають певного строку, але містять припис негайно виконати ту чи іншу процесуальну дію, тобто за своєю спрямованістю і юридичною природою близькі до норм, що встановлюють строки, та вимагають мінімального розриву у часі між процесуальними діями» [16, с.23].

Надалі, враховуючи наведені вище теоретичні положення щодо порядку обчислення строків досудового розслідування, справедливим буде відзначити, що у практичній діяльності непоодинокими є випадки, коли таке обчислення здійснюється неправильно. Так, зокрема у ч.1 ст.214 КПК передбачається необхідність слідчим, дізнавачем, прокурором невідкладно, проте не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне

правопорушення, внести відповідні відомості до ЄРДР, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з ЄРДР. Виходячи з цієї норми, відразу робимо висновок, що тут строки обчислюються в годинах, а відтак згідно з ч.2 ст.115 КПК його закінчення буде в останню хвилину останньої години, яка наступить через 24 години. Однак, Говорун Є.О. у своїй дисертації зауважила, що насправді при прийнятті та реєстрації відповідних заяв вказується дата надходження без зазначення години та хвилини, а це у свою чергу не дозволяє надалі правильно обчислити та дотриматись 24-годинного строку для внесення відомостей до ЄРДР. Незважаючи на це, зазвичай, рішення про внесення даних до ЄРДР приймається у день надходження такої заяви або у наступний день [22, с.34].

Тобто, керуючись цією інформацією можемо припускати, що цілком вірогідними є ситуації, коли порушення дотримання процесуальних строків досудового розслідування відбувається вже на етапі внесення відомостей до ЄРДР. Як на мене, вирішення цього питання полягає у тому, щоб при обчисленні строків годинами їх реєстрація здійснювалась у певній автоматизованій системі відповідного за це органу. Переконаний, що сучасні тенденції розвитку нашої держави вказують на те, що запровадження у відповідних органах процесу цифрової трансформації є можливим та необхідним кроком (і це стосується не тільки внесення відомостей до ЄРДР). Як результат, це дозволить посприяти правильному обчисленню строків та забезпечити дотримання прав та інтересів учасників кримінального провадження.

Проблеми з регламентацією правових строків у законодавстві, а й відтак подальшим їхнім обчисленням простежуються також і на стадії закінчення досудового розслідування.

Так, попередньо слід розуміти, що строки є чітко встановленими проміжками часу, у межах яких відповідними особами повинно бути реалізовано низку процесуальних дій. При цьому, відповідно до ч.1 ст.219 КПК у досудовому розслідуванні обчислення строку розпочинається з моменту повідомлення особі про підозру і триває до дня звернення до суду з обвинувальним актом. Надалі,

повертаючись до закінчення досудового розслідування, то однією з підстав такого відповідно до п.3 ч.2 ст.283 КПК є ті випадки, коли прокурор у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру звертається до суду з обвинувальним актом. Зрозуміло, що у практичній площині більшість таких звернень закінчуються тим, що суд призначає підготовче судове засідання, у яке викликає учасників судового провадження, чим фактично розпочинає розгляд тієї чи іншої кримінальної справи. Однак, слід враховувати і ті випадки, коли обвинувальний акт, з яким прокурор звернувся до суду містить невідповідності вимогам, встановленими ст.291 КПК щодо змісту його відомостей, матеріалів, які до нього додаються тощо. За таких обставин суд у межах п.3 ч.3 ст.314 КПК має право прийняти рішення стосовно повернення такого обвинувального акту, оскільки той не відповідає вимогам чинного кримінально-процесуального законодавства. Якраз у цьому контексті й актуалізується питання щодо правильності обчислення процесуальних строків досудового розслідування при поверненні обвинувального акту прокурору, оскільки усунення недоліків обвинувального акту вимагає більших чи менших часових витрат, а тому у залежності від конкретного випадку є загроза порушення строків досудового розслідування, встановлених ст.219 КПК. З цього приводу слушно зазначає Говорун Є.О., вказуючи, що

строки необхідно розраховувати таким чином, щоб у сукупності строк досудового розслідування з моменту повідомлення особі про підозру до направлення до суду обвинувального акту та часу фактичного отримання матеріалів кримінального провадження (повернутих судом) до моменту зупинення досудового розслідування або повторного направлення виправленого обвинувального акту до суду не перевищував двох місяців, відповідно до положень ст. 219 КПК України [23, с.144].

Враховуючи наведене, слід говорити про необхідність внесення відповідних змін до статті КПК України з метою встановлення порядку обчислення строків після повернення прокурору обвинувального акту.

Таким чином, у межах цього підрозділу мною було розглянуто порядок обчислення процесуальних строків, які охоплюють собою строки досудового розслідування. З дослідженої інформації стає очевидною необхідність з одного

боку в усуненні з КПК колізійних норм з метою його приведення у відповідність, з іншого – у впровадженні нових положень, задля доповнення чинних норми та усунення наявних недоліків.

1.3. Встановлення процесуальних строків уповноваженими суб'єктами

Прийняття сторонами кримінального провадження процесуальних рішень або ж вчиненню ними процесуальних дій передусь повинно передувати встановлення для цього конкретно визначених проміжків часу, у межах якого це має бути реалізовано. Вочевидь, з урахуванням цього, виникає необхідність стосовно дослідження питань, пов'язаних із суб'єктами, уповноваженими на встановлення кримінально-процесуальних строків.

Так, законодавча регламентація цього питання міститься у ст.114 КПК. Дана норма передбачає, що для забезпечення виконання сторонами кримінального провадження вимог розумного строку право на встановлення процесуальних строків у межах граничного строку має слідчий суддя та суд. Окрім цього, аналіз частини 2 вищевказаної норми дозволяє дійти висновку, що до суб'єктів, уповноважених на встановлення кримінально-процесуальних строків додається і прокурор. Це також впливає з вже раніше дослідженого мною визначення поняття процесуальних строків, закріпленого у ч.1 ст.113 КПК, відповідно до якого процесуальними строками є відповідні проміжки часу, які встановлені законом або відповідно до нього прокурором, слідчим суддею або судом [1]. На підставі проаналізованих положень, здавалось би, що у сучасному кримінальному судочинстві існує лише три вищезгадані суб'єкти, які мають право на встановлення кримінально-процесуальних строків, утім це не так. Річ у тім, що хоч ст.113 та ст.114 і загалом уся Глава 7 (Процесуальні строки) КПК України і не передбачають можливості встановлення процесуальних строків інакшими суб'єктами, все ж це впливає з інших норм кримінально-процесуального законодавства, що й буде предметом мого дослідження.

Так, по-перше, окрім прокурора, слідчого судді та суду, у науковій

літературі зустрічається думка щодо можливості на встановлення кримінально-процесуальних строків з боку керівника органу досудового розслідування [24, с.204]. Така позиція видається мені вірною, оскільки, якщо поглянути на п. 5 ч. 2 ст. 39 КПК, то там встановлюються повноваження керівника органу досудового розслідування погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій та продовжувати строк їх проведення у порядку визначеним чинним КПК [1]. З огляду на це, можна говорити, що таке продовження процесуального строку є свого роду встановленням додаткового проміжку часу, який є об'єктивно необхідним у випадках коли та чи інша процесуальна дія не може бути закінчена у першочергово встановлений строк.

По-друге, влучною також видається думка Берназа П.В., котрий до суб'єктів уповноважених встановлювати процесуальні строки також відносить експерта [25, с.188]. На перший погляд, таке твердження видається вкрай дивним, оскільки не одразу приходить на думку ситуація, коли експерт у кримінальному провадженні може встановлювати процесуальний строк. Утім враховуючи те, що процесуальні строки можуть установлюватися також і підзаконними нормативними актами, то актуальним у цьому випадку буде звернутись до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень (далі – Інструкція). Так, відповідно до п. 1.13. Інструкції «...строк проведення експертизи встановлюється керівником експертної установи (або заступником керівника чи керівником структурного підрозділу) і не повинен перевищувати 90 календарних днів» [26].

Додатково, повертаючись до можливостей встановлення процесуальних строків прокурором, слідчим суддею та судом хотілося б звернути увагу на ч.6 ст.28 КПК. Дана норма вказує нам на те, що три вищеперераховані суб'єкти можуть не лише встановлювати, передбачений законом строк або ж його продовжувати, а також за необхідності вони можуть його скорочувати. Реалізація цього є можливою у разі звернення до них підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим чи іншими особами, права чи інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування. Зазначені учасники

кримінального провадження подають відповідне клопотання із зазначенням обставин, які обумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження у більш короткі строки, ніж ті, що попереднього встановлені у КПК України.

Отже, на підставі проаналізованого матеріалу, можна зробити висновок, що під час дослідження суб'єктів, уповноважених на встановлення кримінально-процесуальних строків не слід зводитись лише до норм КПК України. Сучасний стан справ у кримінально-процесуальному законодавстві дозволяє нам побачити, що окрім тих суб'єктів, які закріплені у Главі 7 КПК (а саме прокурора, слідчого судді, суду), існують й інші, повноваження щодо установаження строків якими містяться і в інших нормативно-правових актах.

* * *

Таким чином, підбиваючи підсумки першого розділу варто зауважити, що важливість процесуальних строків у кримінальному провадженні важко недооцінити, оскільки вони є тим чинником, який забезпечує своєчасність виконання дій суб'єктами кримінального процесу. Окрім того, відсутність чітко встановлених кримінально-процесуальним законодавством строків призведе до порушень законних прав та інтересів учасників кримінального провадження, а відтак потреба у врегулюванні законодавства у частині регламентації строків є очевидною.

У цьому контексті, актуальними є забезпечення чіткого розуміння того, що є процесуальними строками, які суб'єкти уповноважені їх встановлювати, а також які права та обов'язки є в учасників кримінального провадження у відповідних проміжках часу, які складають процесуальні строки. Тим не менш, позитивним аспектом для аналізу теоретико-правових основ процесуальних строків у кримінальному провадженні є велика кількість праць науковців, що якраз таки і дозволяє виявляти ті проблемні норми кримінально-процесуального законодавства, які потребують покращення.

РОЗДІЛ 2

Строки досудового розслідування як гарантія дотримання прав особи

2.1. Строки досудового розслідування злочинів

Станом на сьогоднішній день питання, пов'язані з строками досудового розслідування злочинів привертають увагу великого кола науковців та працівників у сфері кримінального процесу. Така зацікавленість зумовлена тим, що за останні декілька років даний інститут зазнавав постійних змін. Як наслідок це отримало свої позитивні та негативні відгуки. Тим не менш непохитною залишається думка стосовно значущості цього інституту, функціонування якого сприяє дотриманню прав та законних інтересів осіб, залучених до того чи іншого кримінального провадження.

Так, Павловський В.В. вказує, що прогресивність та доцільність нового кримінально-процесуального законодавства щодо визначення чіткого поняття та змісту строків у кримінальному провадженні, початку їх перебігу для стадії досудового розслідування важко недооцінювати; встановлення додаткових гарантій забезпечення швидкості розслідування є запорукою ефективного досягнення завдань кримінального провадження, передбачених ст.2 КПК України [27, с.168]. Додатковою у цьому аспекті є думка Юркової Г.В., яка писала про те, що вимога швидкого дослідження обставин справи має не перешкоджати вимозі повного дослідження обставин, а якраз таки її обумовлювати [28, с.4]. Відповідно до цього, з метою забезпечити вчасне та ефективно розслідування злочинів, а також для того, щоб запобігти затягуванню досудового розслідування чинний КПК України, а саме ст.219 регламентує відповідні процесуальні строки, в рамках яких повинно відбуватись досудове слідство. Так, частина 2 цієї норми вказує, що обчислення строку досудового розслідування відбувається з моменту повідомлення особі про підозру та триває до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотанням про закриття

кримінального провадження або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження [1].

Примітно, що вищевказаний варіант моменту початку та закінчення обчислення строків досудового розслідування був введений у чинний КПК зовсім нещодавно, проте вже викликав низку дискусій серед правників. Це, насамперед, пов'язано з тим, що запропоноване викладення ч.1 ст.219 КПК фактично повертає нас до 14 квітня 2017 року, коли строк досудового розслідування також обраховувався з моменту повідомлення особі про підозру. Тоді існування такої норми продовжилось до 15 березня 2018 року, після чого у КПК України початок обчислення строків досудового розслідування відбувався вже не з моменту повідомлення особі про підозру, а з того часу як відомості про кримінальне правопорушення вносилися до ЄРДР. Момент початку обчислення строку досудового розслідування, який наставав із внесенням відомостей до ЄРДР був впроваджений у тодішній КПК шляхом так званих «правок Лозового». Під останніми слід розуміти зміни, які були запропоновані народним депутатом Андрієм Лозовим до ГПК, ЦПК, КАСУ та КПК України. Тодішні нововведення до кримінально-процесуального законодавства певною мірою торкнулися і регулювання строків досудового розслідування. У цьому аспекті Гук В. відзначає, що на думку багатьох людей, запропоновані Лозовим обмеження стосовно строків досудового розслідування могли негативно посприяти ефективності розслідування економічних та корупційних злочинів, оскільки їхнє розкриття потребує значних зусиль та відповідно більшої кількості часу. Відтак у суспільстві панувала думка про те, що якщо строк досудового розслідування обчислюється з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, то це сприяє тому, щоб корупціонери уникали відповідальності [29]. Утім, на цю ситуацію можна поглянути і зі зворотної сторони, оскільки, як слушно зазначає Савчин Н., аналіз предмету скарг, які були подані до ЄСПЛ проти України засвідчує про те, що переважна кількість скарг стосувалася саме недотримання розумних строків та були пов'язані з надмірною тривалістю досудового розслідування [30].

З іншого боку, після того як 01.01.2024 року набув чинності Закон № 3509-IX «Про внесення змін до Кримінально процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» (далі – Закон), то до сучасного кримінально-процесуального законодавства України було повернуто, так би мовити, «стару» норму КПК, що зі свого боку також має низку ризиків.

Спершу, вважаю доцільним розпочати з визначення досудового розслідування, яке міститься у п.5 ч.1 ст.3 КПК. Так, це положення встановлює, що досудове розслідування є стадією кримінального провадження, яка розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Натомість, як мною вже було розглянуто вище, строк досудового розслідування згідно з чинною ч.1 ст.219 КПК обчислюється з моменту повідомлення особі про підозру. На ґрунті аналізу наведених норм (а саме моменту початку досудового розслідування, як стадії та моменту початку обчислення строків досудового розслідування), виникають підстави говорити про те, що по суті саме досудове розслідування з боку слідчого, дізнавача, прокурора потенційно може розпочинатися ще до того, як почнуть обраховуватись строки такого досудового розслідування. Відтак, якщо порівнювати чинну та попередню редакції КПК України, то слід зауважувати, що на відміну від того, що ми маємо сьогодні, у положеннях Кодексу, які діяли до 1 січня 2024 року початок відліку обрахування строків досудового розслідування збігався з початком самого досудового слідства або дізнання, що на мою думку, сприяло вимозі розумних строків. Більше того, у попередній редакції КПК також існувала норма (ч.2 ст.219 КПК, яку Законом було виключено), відповідно до якої строк досудового розслідування до дня особі про підозру становив:

- 1) 12 місяців – у кримінальному провадженні щодо нетяжкого злочину;
- 2) 18 місяців – у кримінальному провадженні щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Тобто, таким чином, раніше кримінально-процесуальне законодавство

встановлювало часове обмеження на проведення слідчих (розшукових) дій до моменту повідомлення особі про підозру, що на мою думку, у порівнянні з чинним КПК, відповідало завданням кримінального провадження стосовно забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування. Додатково ця стаття вказувала нам також і на те, що ступінь тяжкості вчиненого злочину впливає не лише на розмір покарання у кримінальному судочинстві, а й на тривалість строку досудового слідства.

З іншого боку, на сьогоднішній день ми маємо ситуацію, коли слідчі фактично уповноважені розпочинати досудове розслідування стосовно конкретної особи, не повідомляючи таку про підозру. На мій погляд, це відкриває для слідчих можливості щодо проведення ними тих чи інших дій, відповідно до їх обов'язків, протягом того терміну часу, який їм є необхідний, оскільки відтепер у ст.219 КПК відсутні жодні обмеження щодо строків до моменту повідомлення особі про підозру. Вочевидь, у практичній діяльності це може виглядати таким чином, що відносно тієї чи іншої особи будуть здійснюватися відповідні слідчі дії, проте така особа не буде обізнана про це і відповідно не буде повідомлена про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, адже у разі такого повідомлення, так би мовити, «активізується» початок обчислення строку з моменту повідомлення особі про підозру, що вже матиме свої часові рамки.

У цьому аспекті можемо говорити не лише про порушення завдань кримінального провадження, на що я звернув увагу вище, а й про обмеження прав та законних інтересів учасників кримінального провадження. У цьому аспекті доповнюючою буде думка адвоката Денис Ревта, який у своїй статті пише, що «внаслідок необмеженої тривалості такого досудового розслідування, повноваження осіб у кримінальному провадженні, відносно яких воно проводиться, значно звужуються, зважаючи на відсутність процесуального статусу, який би дозволив таким особам знайомитись із матеріалами провадження та реагувати на дії органів досудового розслідування» [31].

Попри зазначене вище, зауважувати слід і на тому, що якщо раніше можна було виявити граничні строки, у межах яких здійснювалось досудове слідство до

дня повідомлення особі про підозру, то відтепер такі існують тільки з моменту повідомлення особі про підозру. Я акцентую свою увагу на цьому, враховуючи наступне. Так, згідно з ч.2 ст.113 КПК будь-яка процесуальна дія або їхня сукупність під час кримінального провадження мають бути виконані без невинуватої затримки та у будь-якому разі не пізніше граничного строку, визначеного тією чи іншою нормою КПК. Однак, беручи до уваги те, що процесуальні дії слідчих до дня повідомлення особі про підозру не містять граничних строків, то аналіз вищевказаної норми зумовлює відтепер тлумачення лише того, що саме буде «невинуватою затримкою» у кожному окремому досудовому розслідуванні.

Окрім цього, у межах досліджуваної вище проблеми Врублевський Б. також наголошує на наявності корупційних ризиків, які можуть бути спричинені тим, що розслідування може тривати безстроково. Зокрема, я підтримую його погляди у тому, що сучасне викладення ч.1 ст.219 КПК дозволяє стороні обвинувачення реалізовувати тиск на окремих осіб або цілий бізнес з метою отримання неправомірної вигоди. Додатково нові зміни «відкривають» стороні обвинувачення можливість щодо використання службових повноважень не задля дотримання завдань кримінального провадження, а взагалі у власних цілях, а також це дозволяє халатно відноситись до своїх службових обов'язків [32].

Наостанок, варто також розуміти, до яких кримінальних проваджень застосовуватимуться нові правила обчислення процесуальних строків досудового розслідування. Відповідь на це можна знайти у «Перехідних положеннях» КПК України, де у п.20⁸ зазначається, що положення ч.1 ст.219 КПК застосовуватиметься до всіх кримінальних проваджень, досудове розслідування або судовий розгляд яких не завершено до дня набрання чинності Законом [1].

Надалі, в межах досліджуваного питання, актуальним буде перейти до розгляду питання, пов'язаного з обчисленням процесуальних строків у тих ситуаціях, коли особу вже повідомили про підозру. Так, по-перше, якщо говорити про випадки повідомлення особі про підозру у вчиненні саме злочину,

то згідно з ч.3 ст.219 КПК досудове розслідування має бути завершене протягом двох місяців.

По-друге, якщо розглядати питання повідомлення особі про підозру з точки зору реалізації цього у практичній діяльності, то першочерговим для врахування є випадки, у яких таке повідомлення відбувається. Згідно з ч.1 ст.276 КПК такими є:

- 1) затримання особи на місці вчинення злочину чи безпосередньо після його вчинення;
- 2) обрання до особи одного з передбачених КПК запобіжних заходів;
- 3) наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні злочину.

При цьому, у цій же статті зазначається про те, що повідомлення про підозру обов'язково здійснюється у порядку, передбаченим ст.278 КПК. Переходячи до зазначеної норми дізнаємось, що повідомлення про підозру є процесуальним документом, який складається у письмовій формі та має бути вручене слідчим або прокурором в день його складення, а якщо це не можливо, то у спосіб, передбачений КПК для вручення повідомлень. Такі способи відображаються у ч.3 ст.111 КПК, де вказується, що повідомлення у кримінальному провадженні здійснюється у порядку, передбаченому главою 11 КПК. У свою чергу, у зазначеній главі, а саме ст.135 регламентується порядок виклику у кримінальному провадженні, де зазначається про надсилання повістки про виклик поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком [1]. Тобто йдеться мова про можливість надіслання повідомлення про підозру одним з трьох вищевказаних шляхів.

Утім, якщо із особистим врученням повідомлення про підозру ситуація стосовно моменту початку обчислення 2-місячного строку досудового слідства залишається зрозумілою (оскільки мною вже було розглянуто, що при обчисленні строків місяцями не береться до уваги той день, від якого починається строк, а тому відлік починається з наступного дня), то у випадку з надсиланням повідомлення про підозру не все так однозначно і навіть проблематично з практичної точки зору.

По-перше, чинним КПК не врегульоване питання надіслання особі саме повідомлення про підозру. При цьому, погоджуюсь із думкою, що прирівнювати направлення особі повідомлення про підозру та надсилання повістки про виклик буде невірним [33, с.143]. По-друге, на мій погляд, постає питання і щодо поінформованості особи після надсилання їй повідомлення про підозру поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком. Зокрема, як зазначає Приймак І. В. щодо таких способів інформування «...як показує практика, всі вони неідеальні, оскільки не можуть гарантувати і підтвердити, що вручення відбулося саме потрібній особі, а також ці способи вручення не забезпечують реалізацію права підозрюваного щодо отримання роз'яснення його прав» [34, с.120-121].

Масштаби цієї проблеми ще більше загострюються, якщо звернути увагу на кількість злочинів, у яких особам вручається повідомлення про підозру. Так, ознайомившись з Єдиним звітом про кримінальні правопорушення по державі (далі – звіт) за кожен місяць 2023 року я з'ясував, що в середньому за місяць вручається близько 16 тис. повідомлень про підозру [35]. І хоча у звіті не вказано частку, яка припадає на надсилання повідомлення про підозру поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, утім виходячи із загального числа повідомлень про підозру можемо говорити як мінімум про декілька тисяч.

Таким чином, беручи до уваги те, що ця проблема безпосередньо впливає на початок перебігу строків досудового слідства, я переконаний, що внесення відповідних змін до КПК були б необхідним та правильним кроком для врегулювання цієї ситуації.

2.2. Строки досудового розслідування за наслідками прийняття окремих процесуальних рішень

У практичній діяльності досить часто виникають ситуації, які на тій чи іншій стадії кримінального провадження зумовлюють необхідність прийняття окремих процесуальних рішень. Не виключенням є і стадія досудового розслідування, на

якій може прийматись рішення стосовно об'єднання або виділення матеріалів відповідного досудового розслідування. Зрозуміло, що як об'єднання, так і виділення матеріалів у конкретних провадженнях безпосередньо впливає на порядок обчислення процесуальних строків. Відтак актуальність дослідження цього інституту у межах мого питання є очевидною та навіть збільшується з урахуванням необхідності дослідження тих прогалин, які містяться у чинному кримінальному процесуальному законодавстві.

Передусім, варто розпочати з того, що об'єднання та виділення матеріалів досудового розслідування саме по собі спрямоване на забезпечення всебічного розслідування злочинів та безпосередньо корелює з питанням повного встановлення обставин справи. У цьому аспекті доречно зазначав Павловський В.В., на думку якого ступінь та межі встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні першочергово визначають можливість прийняття прокурором процесуальних рішень, визначених щодо об'єднання або виділення матеріалів кримінального провадження на стадії досудового розслідування, за умови виявлення підстав, передбачених ст.217 КПК [36, с.142]. Надалі, якраз і пропоную зупинитися на дослідженні цієї норми.

По-перше, якщо ми говоримо про об'єднання матеріалів досудового розслідування в одному провадженні, то ч.1 ст.217 КПК встановлює, що воно відбувається у разі необхідності та регламентує для цього такий перелік підстав:

- 1) щодо декількох осіб, підозрюваних у вчиненні одного кримінального правопорушення;
- 2) щодо однієї особи, підозрюваної у вчиненні кількох кримінальних правопорушень;
- 3) коли є матеріали досудових розслідувань, по яких не встановлено підозрюваних, проте існують достатні підстави вважати, що кримінальні правопорушення, щодо яких здійснюються ці розслідування, вчинені однією особою (особами).

Також ч.2 ст.217 КПК вказує нам на неможливість об'єднання матеріалів

досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину. Винятком у таких випадках є ті ситуації, коли це може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду [1].

Слід зауважити, що зазначаючи вище про п.1 ч.1 ст.217 КПК, мною було згадано, що об'єднання матеріалів досудових розслідувань може здійснюватися стосовно кількох осіб. Тобто, у таких випадках логічним буде говорити про вчинення злочину у співучасті, коли наявний зв'язок між тим чи іншим злочином та особами, які його вчинили. У цьому контексті принагідно буде звернути увагу на позицію Вищого антикорупційний суду, який вказував, що розслідування справи, за якою проходять не всі обвинувачені особи є швидше вимушеним кроком і має застосовуватися як виняток, оскільки якщо здійснювати судовий розгляд щодо злочину, вчиненого у співучасті окремо, то це загрожує неповнотою розслідування і може призвести до порушення принципу об'єктивності та всебічності розгляду справи судом [37].

З-поміж іншого, однією з переваг об'єднання матеріалів досудового розслідування є те, що це безпосередньо впливає на забезпечення принципу процесуальної економії. Важливість останнього, як зазначає Татаров О.Ю. полягає у раціональному підході до здійснення кримінального судочинства, щоб усебічно та якнайшвидше розкрити злочини, знайти та притягнути до відповідальності винних з мінімальними затратами сил, засобів та часу [38, с.138]. Хоч я й погоджуюсь з представленою думкою автора, проте на мій погляд, при об'єднанні матеріалів досудового розслідування є й інша сторона медалі, яка може якраз таки суперечити принципу процесуальної економії. Зокрема, я це бачу таким чином, що можуть траплятися випадки, коли об'єднання матеріалів досудових розслідувань призводитиме до ускладнення розслідувань. Можу пояснити це тим, що коли реалізується таке об'єднання матеріалів, то й відповідно зростає кількість підозрюваних, які фігурують у тому чи іншому розслідуванні, а відтак збільшується доказова база, виникає необхідність проаналізувати більшу кількість матеріалів, провести більше негласних та/або слідчих (розшукових) дій тощо. Усе це вимагає додаткових затрат часу, що є

важливим для врахування з огляду на дотримання передбачених законодавством строків. У цьому випадку погоджуюсь з Козієм В.В., який вказував, що потенційна складність та кількість епізодів злочинної діяльності, а також осіб, які є учасниками у такій діяльності може призвести до недотримання принципу розумних строків, а тому прокурору, який відповідно до ч.6 ст.217 КПК уповноважений на прийняття рішення про об'єднання чи виділення матеріалів досудового розслідування, слід звертати на це увагу [39, с.102]. При цьому, справедливо буде зазначити і щодо ч.7 ст.219 КПК, яка передбачає можливість прокурором в об'єднаному кримінальному провадженні продовжити строк досудового слідства, що є вкрай важливим з урахуванням можливої складності такого провадження. Доповнюючою у цьому аспекті також буде думка Павловського В.В., який наголошує, що об'єднання матеріалів досудового розслідування якраз таки і зумовлює необхідність продовження строків. Автором звертається особлива увага на ч.4 ст.294 КПК із зауваженням на те, що об'єднане кримінальне провадження може набувати ознак складності, особливої складності або виняткової складності [40, с.121].

Надалі, досліджуючи питання стосовно об'єднання матеріалів досудового слідства не можливо оминути і ті норми, які регламентують момент початку обчислення строку, а також загальний строк розслідування. Зокрема, згідно з ч.7 ст.217 КПК днем початку досудового розслідування у провадженні, де об'єднано матеріали – є день початку розслідування того провадження, яке розпочалося раніше. Натомість загальний строк досудового слідства при об'єднанні кримінальних проваджень відповідно до ч.6 ст.219 КПК визначається:

- 1) у провадженнях, які розслідувалися в один проміжок часу, - шляхом поглинання меншого строку більшим;
- 2) у провадженнях, які розслідувалися в різні проміжки часу, - шляхом додавання строків досудового розслідування по кожному із таких проваджень, які не пересікаються, в межах строків досудового розслідування злочину, який передбачає найбільш тривалий строк

досудового розслідування з урахуванням можливості його продовження, передбаченої частиною другою цієї статті.

Ознайомившись з цією нормою, вбачаю доцільним зосередитись на її недоліках, оскільки наявність останніх може мати своє негативне вираження у практичній діяльності.

По-перше, проаналізувавши ч.6 ст.219 КПК мені не одразу стало зрозуміло, що слід вважати «провадженнями, які розслідувалися в один/різні проміжок (-и) часу». На жаль, у кримінальному процесуальному законодавстві також не надається дефініції цим поняттям. Зі своєї сторони можу сказати, що така ситуація слугує можливості неоднозначного тлумачення, що у подальшому може призвести до неправильного обрахування строків при об'єднанні матеріалів досудових розслідувань. Така моя думка ґрунтується на врахуванні поглядів Волошиної В.К. та Немчинова Є.С., які писали про можливість у такому випадку органів, які здійснюють процесуальне керівництво досудовим розслідуванням на власний розсуд визначати найбільш вигідні способи обрахування загального строку досудового розслідування в об'єднаному кримінальному провадженні, що у свою чергу загрожує вільним визначенням строків [41, с.746]. Дійсно, аналіз цієї статті викликає низку запитань стосовно того, як визначити, чи ті чи інші провадження розслідувалися в один або різні проміжки часу; і чи є певний визначений період часу, який вказував би на те, що одні провадження відносяться до тих, які розслідувались в один період часу, а якщо цей період перевищує встановлений граничний термін, то провадження вважаються такими, що розслідувались в різні проміжки часу. З огляду на це залишається незрозумілим, як прокурору, який відповідно до ч.5 ст.217 КПК є уповноваженим щодо прийняття рішення про об'єднання та виділення матеріалів досудового розслідування, встановлювати чи буде у конкретному випадку менший строк поглинатися більшим, чи все ж строки будуть додаватися.

По-друге, з точки зору законодавчої техніки регламентації норм також важко назвати вдалим викладення п.2 ч.2 ст.219 КПК, оскільки дане положення містить наступний текст «передбаченої частиною другою цієї статті». Проблема тут

полягає у тому, що з прийняттям Закону № 3509-IX частину другу статті 219 було виключено. Відтак у такому випадку постає питання щодо правильності тлумачення цього положення, яке фактично відсилає на неіснуючу норму. Таким чином, можемо говорити про чергові прогалини у КПК, які не були враховані законодавцем та можуть створюють проблеми при використанні п.2 ч.2 ст.219 КПК у практичній діяльності.

Наразі пропоную перейти до питань, пов'язаних з виділенням матеріалів досудового розслідування. Зокрема, згідно з ч.3 ст.217 КПК матеріали щодо одного або кількох кримінальних правопорушень можуть виділятися в окреме провадження за наявності наступних підстав:

- 1) одна особа підозрюється у вчиненні кількох кримінальних правопорушень;
- 2) дві чи більше особи підозрюються у вчиненні одного чи більше кримінальних правопорушень.

При подальшому аналізі КПК України слід також звернути увагу і на ч.3 ст.280 КПК, яка передбачає можливість виділення досудового розслідування у випадку, якщо у кримінальному провадженні є два або декілька підозрюваних, а підстави зупинення стосуються не всіх. Водночас, днем початку досудового розслідування у провадженні, виділеному в окреме є день, коли було розпочато розслідування, з якого виділено матеріали [1]. Тобто, у таких випадках навіть, якщо особі вже було повідомлено про підозру та фактично розпочався обраховуватись процесуальний строк, то у разі виділення матеріалів досудового розслідування утворюватиметься новий строк, у межах якого буде розслідуватися провадження, яке було виділене.

Як об'єднання, так і виділення матеріалів досудового слідства має ряд своїх переваг, які більшою чи меншою мірою сприяють виконанню завдань кримінального судочинства. Зокрема, важливість застосування виділення матеріалів слідства в окреме провадження є корисним інструментом, який серед іншого, може застосовуватись у випадках, коли існує ризик порушення розумних строків. На це звертається увага в науково-практичному коментарі до КПК

України, де вказується на відсутність передбачення законом заборони з метою виділення матеріалів досудового розслідування в окреме провадження, якщо має місце складність, великий обсяг слідчої роботи, а також якщо неможливо закінчити розслідування в повному обсязі у вказаний законом строк тримання під вартою підозрюваного і у разі відсутності підстав для зміни запобіжного заходу [42, с.461].

Окрім цього, не слід залишати поза увагою можливість виділення матеріалів слідства у випадках, коли провадження здійснюється щодо декількох підозрюваних і в той же час було досягнуто згоди щодо укладення угоди про примирення лише, наприклад, з одним з них. Відтак, як передбачається ч.8 ст.469 КПК кримінальне провадження щодо особи або ж осіб, з якими досягнуто такої згоди підлягає виділенню в окреме. У таких випадках можемо констатувати, що відтепер для розслідування справи щодо того підозрюваного (-их), з якими не було укладено такої угоди потребується менше затрат часу, потенційної проведення меншої кількості слідчих (розшукових) дій, що може позитивно відобразитись на ефективності та швидкості розслідування.

Отже, з урахуванням наведеного вище зазначу, що інститут об'єднання та виділення матеріалів досудового розслідування має невід'ємно важливу роль у кримінальному процесі. Використання процесу об'єднання та виділення тих чи інших матеріалів досудового розслідування сприяє виконанню завдань кримінального судочинства та низці його принципів. З іншого боку, справедливо буде констатувати факт недостатньої чіткості регламентації цього інституту у кримінально-процесуальному законодавстві України. А, враховуючи те, що об'єднання та виділення матеріалів досудових розслідувань безпосередньо впливає на обрахування строків у одному або більше розслідуваннях і є ризик щодо маніпуляції такими строками для затягування процесу, то вкрай важливою є оптимізація сучасного законодавства у межах цієї проблематики.

2.3. Наслідки порушення строків досудового розслідування та контроль за їх дотриманням

Як нам уже відомо, одна з основних переваг строків досудового розслідування полягає у здатності забезпечувати ефективне виконання завдань кримінального провадження. Зокрема, реалізація таких завдань здійснюється у відповідні проміжки часу, які на думку законодавця є достатніми задля швидкого та оперативного розслідування злочину. Однак, непоодинокими є випадки, коли з тих чи інших причин строки досудового розслідування порушуються. З огляду на це постає запитання щодо наслідків такого порушення, а також осіб відповідальних за дотримання строків досудового розслідування.

Розпочати слід з того, що відповідно до ч.1 ст.219 КПК завершення строку досудового розслідування після повідомлення особі про підозру зумовлене необхідністю звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотанням про закриття кримінального провадження або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження. У свою чергу, згідно з п.10 ч.1 ст.284 КПК, якщо закінчився строк досудового розслідування після того, як особа була повідомлена про підозру, то таке кримінальне провадження підлягає закриттю. Винятками є ситуації, коли особа повідомляється про підозру у вчиненні тяжкого чи особливого тяжкого злочину [1].

Таким чином, з урахуванням цих положень стає зрозуміло, що дотримання стороною обвинувачення вказаних строків та реалізація у їх межах всіх необхідних слідчих дій є вкрай важливим з точки зору застосування належної правової процедури, оскільки фактично лише дії, вчинювані в цей проміжок часу матимуть для підозрюваного або обвинуваченого певні юридичні наслідки, що у подальшому за наявності вини такої особи дозволить притягнути його до кримінальної відповідальності [43]. При цьому, слід також розуміти, що з усього масиву вчинюваних злочинів здебільшого досудове розслідування завершується саме зверненням представників сторони обвинувачення до суду з обвинувальним актом. Однак, аналіз практичної сторони цього питання дозволяє дійти висновку,

що проблеми настають вже на цьому етапі, адже доволі часто недотримання строків пов'язується саме з невчасним зверненням до суду з обвинувальним актом. Так, наприклад у Постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у справі № 760/2257/22 від 21.02.2023 було роз'яснено, що у межах досудового розслідування обвинувальний акт повинен бути не тільки складений, затверджений та вручений, а й безпосередньо надісланий на адресу суду. Направлення обвинувального акта поза межами строків досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо злочинів, які не є тяжкими чи особливо тяжкими проти життя та здоров'я, виключає набуття особою статусу обвинуваченого і підлягає закриттю на підставі п.10 ч.1 ст.284 КПК [44].

З іншої сторони, дана норма, яка передбачає закриття кримінального провадження, як наслідок порушення строків досудового розслідування спричиняє численні дискусії серед практичних працівників та теоретиків. І це є цілком зрозумілим, оскільки якщо поглянути на абз.2 ч.5 ст.294 КПК, то відповідно до нього не підлягає поновленню строк досудового розслідування, який закінчився [1], а відтак постає низка ризиків. Зокрема, детальний аналіз п.10 ч.1 ст.284 КПК викликає запитання стосовно того, чи застосування цього положення дійсно сприяє виконанню завдань кримінального провадження. Справа у тім, що відповідно до ч.1 ст.2 КПК кримінальне провадження покликане захищати особу, суспільство та державу від кримінальних правопорушень і притягувати до відповідальності кожного, хто вчинив кримінальне правопорушення. Однак, уявімо ситуацію, коли стороною обвинувачення не було дотримано строку досудового розслідування і відповідно таке провадження було закрито. Це у свою чергу надає підозрюваному у цій справі, який міг бути потенційним злочинцем можливість уникнути кримінальної відповідальності. Ба більше, як вірно відзначає Колотило О.О., окрім недотримання принципу невідворотності кримінальної відповідальності, виникають також підстави говорити про порушення прав потерпілих осіб, відсутність механізму компенсації шкоди потерпілим, що у своїй сукупності аж ніяк не забезпечує виконання завдань кримінального провадження,

передбачених ст.2 КПК [45]. З приводу цього питання також погоджуюсь з Глотовим М., який вказує, що у практичній діяльності застосування судами п.10 ч.1 ст.284 КПК призводить до неможливості захисту особи та суспільства від кримінальних правопорушень, виконуючи при цьому у відповідних випадках роль не інструмента, який має дисциплінувати сторону обвинувачення щодо питань дотримання строків, а формальної підстави суду зупинити з'ясування питань стосовно того, чи дійсно особа винувата у вчиненні злочину, чи ні [46].

Продовжуючи тематику наслідків порушення строків досудового розслідування, слід згадати і щодо неможливості вчинення процесуальних дій поза межами встановлених строків слідства. Так, відповідно до ч.8 ст.223 КПК слідчі (розшукові) дії не можуть проводитися вже після закінчення строків досудового розслідування (крім випадків їх проведення за дорученням у суду згідно з ч.3 ст.333 КПК), оскільки порушення цієї вимоги спричиняє недійсність таких слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, а також визнає недопустимими докази, які були отримані внаслідок їх здійснення [1]. Отже, вищевказана норма зобов'язує сторону обвинувачення виконувати свої обов'язки щодо збору доказової бази та інших дій у чітко встановлені часові межі. Натомість наслідком їх недотримання буде визнання судом недопустимими доказів, які були зібрані поза строком досудового слідства.

Проаналізований вище матеріал свідчить, що дотримання процесуальних строків є важливою передумовою для того, щоб у подальшому запобігти порушенню низці принципів кримінального провадження, сприяти дотриманню прав потерпілих, підозрюваних та обвинувачуваних. З урахуванням цього, постає питання щодо осіб, які уповноважені здійснювати контроль за дотриманням строків досудового розслідування. Так, його розгляд першочергово пропоную здійснювати з аналізу ч.2 ст.36 КПК, згідно з якою нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням є повноваженнями прокурора. Додатково слід вказати і на ч.2 ст.28 КПК, відповідно до якої проведення досудового розслідування у розумні строки забезпечує прокурор, а

також слідчий суддя в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції. У такому разі правильно буде відмітити і те, що прокурором за необхідності можуть застосовуватись відповідні засоби прокурорського реагування. Зокрема, це знаходить своє підтвердження у ст.308 КПК, яка надає право відповідним учасникам провадження оскаржити прокурору вищого рівня недотримання розумних строків дізнавачем, слідчим, прокурором [1].

Актуальною в межах цього дискурсу є думка Торбаса О.О., який серед форм контролю прокурора за дотриманням з боку слідчого принципу розумних строків виокремлював такі:

- 1) постійний моніторинг ЄРДР;
- 2) перевірка матеріалів досудового розслідування [47, с.118].

Однак, зі свого боку я б не став обмежуватись лише цими формами контролю. На мій погляд, заслуговує уваги вже вищезгадана ч.2 ст.36 КПК, яка регламентує ряд повноважень прокурора, реалізація частини з яких так чи інакше може впливати на строки досудового слідства. Наприклад, у пункті 8 цієї норми йдеться про ініціювання перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого. Зокрема, це може мати місце, якщо слідчий затягує розслідування або неефективно його проводить. Такі ситуації, на мою думку, також варто розцінювати як свого роду контроль за дотриманням процесуальних строків. Теж саме ми можемо говорити про п.4- ч.2 ст.36 КПК, які встановлюють ті повноваження прокурора, використовуючи які він зможе вплинути на більш оперативне виконання процесуальних дій, а відтак і на строки досудового розслідування.

Наведене буде доречно підсумувати словами Єні О.В., яка вказує, що кожне з повноважень прокурора може мати основну мету, не пов'язану зі строками, але додаткова мета полягатиме у реалізації засади розумності строків [48, с.87].

Отже, за матеріалом дослідженим у Розділі 2 можу підсумувати так:

- 1) Зміна законодавцем моменту початку обчислення строку досудового розслідування та повернення до «старої» версії ч.1 ст.219 КПК сприятиме не виправданій тривалості досудового слідства. Дана стадія кримінального процесу повинна виходити з підстави достатності часу та у будь-якому випадку встановлювати граничні строки, у межах яких повинно здійснюватися виконання процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень, які матимуть юридичні наслідки для підозрюваного або обвинуваченого.
- 2) Було звернено увагу на важливості інституту об'єднання та виділення матеріалів досудового розслідування. Було зауважено на недоліках у законодавчій техніці регламентацій норм, вірне тлумачення яких безпосередньо впливає на правильність обрахування строків у об'єднаних та виділених в окреме провадженнях.
- 3) Щодо наслідків порушення строків досудового слідства було досліджено ризики, які несе за собою закриття кримінального провадження у зв'язку із закінченням строків досудового слідства. Проаналізовано перелік осіб, які уповноважені контролювати дотримання строків досудового слідства та досліджено форми такого контролю.

РОЗДІЛ 3

Загальні положення зупинення строків досудового розслідування та підстави їх продовження

3.1. Процесуальні аспекти обчислення строків при зупиненні досудового слідства та проблеми правового регулювання порядку їх продовження

Раніше мною вже зазначалося, що швидкість, повнота та ефективність досудового розслідування є одними з основних завдань цієї стадії кримінального провадження. Утім, непоодинокими є випадки, коли з тих чи інших причин досудове розслідування об'єктивно не може тривати безперервно або ж внаслідок своєї складності не може бути завершене у строки, встановлені законодавством. У таких ситуаціях і виникає потреба у наявності інститутів зупинення та продовження строків досудового розслідування.

Так, розпочинаючи з питань щодо зупинення досудового розслідування, вбачаю доцільним розглянути дефініцію цього поняття. На жаль, у чинному КПК відсутнє пояснення того, що саме слід вважати процедурою зупинення досудового розслідування. З цієї причини мною було проаналізовано відповідні наукові джерела, де я виділив для себе тлумачення Галагана О.І. та Дунаєвої А.В., які пишуть, що зупиненням досудового розслідування є «вимушене припинення процесуальної діяльності органів досудового розслідування внаслідок появи обставин, що не дозволяють здійснити подальше провадження та закінчити слідство» [49, с.283]. На мій погляд, попри правильність наведеного визначення, у ньому бракує указівки на те, що таке зупинення полягає у винесенні вмотивованої постанови прокурора або слідчого, дізнавача за погодженням з прокурором (що б відповідало ч.4 ст.280 КПК), а також те, що зупинення досудового розслідування супроводжується низкою дій з боку уповноважених органів, які спрямовані на якнайшвидше відновлення досудового слідства.

Надалі, вкрай важливо розуміти і те, що строк з дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до винесення постанови про

відновлення кримінального провадження не включається до загальних строків досудового розслідування, що регламентується ч.5 ст.219 КПК. Таким чином, якщо наприклад після повідомлення особі про підозру у злочині буде винесено постанову про зупинення того чи іншого провадження, то процесуальні дії, які будуть вчинятись до моменту відновлення такого провадження не враховуватимуться до 2-місячного загального строку, а сам цей строк буде, так би мовити, тимчасово «заморожений».

Водночас, ведучи мову про порядок зупинення досудового розслідування, а й відтак його строків, то регламентація даних положень передбачена у Главі 23 КПК України. У свою чергу, ч.1 ст.280 КПК встановлює підстави зупинення строків досудового розслідування після повідомлення особі про підозру. Зокрема, такими ситуаціями є ті, коли:

- 1) підозрюваний захворів на тяжку хворобу, що перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, і якщо про це є медичний висновок;
- 2) підозрюваного оголошено в розшук;
- 3) слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування;
- 4) наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва;
- 5) наявні об'єктивні обставини, що унеможливають проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану;
- б) уповноважений орган прийняв рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та підозрюваним надано письмову згоду на проведення такого обміну.

За цих обставин варто зазначити і щодо ч.2 та ч.5 ст.280 КПК. Дані норми вказують на необхідності слідчому та дізнавачеві до моменту зупинення досудового розслідування здійснити всі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, проведення яких необхідне та можливе, а також всі дії для здійснення розшуку підозрюваного, оскільки після зупинення досудового розслідування проведення таких дій не допускається, за винятком тих, які спрямовані на

встановлення місцезнаходження підозрюваного [1].

З першого погляду, при аналізі вищевказаних положень вбачається їхня імперативність, яка простежується у забороні здійснення слідчих (розшукових) дій після того як розслідування було зупинене. І, на мій погляд, це є дійсно правильним, оскільки сприяє тому, щоб уповноважені на те особи реалізували свої обов'язки під час досудового розслідування лише у межах тих процесуальних проміжків часу, які встановлені у законі. Однак, Запорожець А.К. у своїй роботі звертає увагу, що після зупинення досудового розслідування все ж можуть продовжуватися заходи, якщо рішення про їхнє проведення було прийняте до моменту зупинення [50, с.74]. Отже, у практичній діяльності, якщо у ході досудового розслідування була вчинена певна процесуальна, під час якої відбулося зупинення слідства, то така дія все ж може продовжитися та бути доведеною до кінця.

Ще один аспект, який може мати місце під час досудового розслідування – ситуації, коли двоє або більше осіб вчинили злочин у співучасті і пізніше матеріали досудового розслідування щодо кожного з них були об'єднані в одне. Проте, під час розслідування виявилось, що місцезнаходження одного з підозрюваних невідоме або ж існують інші підстави для зупинення розслідування лише щодо цієї особи. У такому випадку кримінальне процесуальне законодавство передбачило можливість виділення, а й відтак зупинення досудового розслідування лише щодо окремих підозрюваних у ситуаціях, коли підстави для зупинення стосуються не всіх (ч.3 ст.280 КПК). На моє переконання, дана норма з одного боку є важливою з точки зору сприяння ефективності та заощадження строків досудового слідства, а з іншого дозволяє забезпечувати права підозрюваного (-их), щодо якого (-их) відсутні підстави для зупинення слідства, для розгляду їхньої справи у розумні строки.

Зі своєї сторони, Торбас О.О. також відзначав на можливості забезпечити оперативність досудового розслідування, однак зауважував і на тому, що у слідчого та прокурора не завжди будуть можливості для виконання таких дій, а тому в кожному кримінальному провадженні повинна братись до уваги

реалістичність здійснення таких дій [51, с.200-201]. Хотів би погодитись з автором стосовно наведеного, оскільки дійсно у окремих ситуаціях виділення та зупинення розслідування, а й відтак його строків щодо одного з підозрюваних може спричинити неповноту такого розслідування і не сприятиме всебічності розгляду справи. Саме тому ч.3 ст.280 КПК вказує, що вчинення таких дій є правом прокурора, а не його обов'язком.

Наостанок, хотілось би відмітити, що попри доцільність наявності інституту зупинення слідства у кримінальному процесі, все ж у юридичній літературі існують негативні погляди щодо такого. Наприклад, якщо говорити в аспекті впливу на строки розслідування, то на думку Наливайка Є.О. зупинення досудового слідства тягне за собою настання негативних наслідків, які відображаються у затягуванні розслідування, що ускладнює процес встановлення істини [52, с.377]. Зі свого боку хотів би не погодитись з дослідником, оскільки вважаю, що ми не можемо говорити про затягування розслідування, коли інститут зупинення сам по собі передбачає певну перерву у строках досудового розслідування, коли вони не обчислюються. Як я вже зазначав вище, час який розпочинається після прийняття рішення про зупинення слідства не враховуватиметься до загальних строків, а тому терміни усіх процесуальних дій, вчинення яких буде спрямоване на відновлення досудового слідства, є фактично окремим проміжком часу, який не слід брати до уваги, якщо ми говоримо про обчислення строків досудового розслідування у межах ст.219 КПК. Більше того, вище мною вже зазначалось про можливість зупинення розслідування у кримінальному провадженні, де є два або декілька підозрюваних, а підстави для зупинення стосуються не всіх. У такому разі наявність можливості виділити та зупинити розслідування лише щодо одного з підозрюваних якраз таки дозволяє не затягувати розслідування щодо інших підозрюваних, а сприяє його оперативності.

З іншого боку, на мою думку, єдиним негативним моментом при зупиненні досудового розслідування є те, що це впливає на відтермінування притягнення особи до кримінальної відповідальності, якщо її вину в подальшому буде

доведено у встановленому законом порядку. Керуючись цим, важливо, щоб у кожному окремому випадку слідчий суддя зважав на можливість зловживання підозрюваними цим інститутом. У той же час справедливо буде відзначити і те, що проаналізувавши інформацію про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2023 рік, мною було встановлено, що серед 475 тисяч проведених досудових розслідувань зупинення застосовувалося лише у 0,95% випадках – 4277 разів [35]. Теоретично, використання інституту зупинення строків у такій відносно низькій кількості справ дає нам підстави говорити про те, що у практичній діяльності ризики, пов'язані із затягування розслідування з боку учасників процесу є доволі мінімізованими. З урахуванням наведеного, на відміну від позиції Наливайка Є.О., я підтримую думку Малютіна А.І., який писав про те, що крім перерви у провадженні досудового розслідування, а відтак і перебігу процесуальних строків, зупинення провадження не породжує жодних правових наслідків [53, с.5].

Поряд із зупиненням досудового розслідування, не менш важливим інструментом у межах кримінального процесу є можливість продовження строку досудового розслідування. Так, говорячи з точки зору вчинення злочинів, то згідно з ч.3 ст.294 КПК у разі, якщо складність провадження не дозволяє закінчити розслідування справи з дня повідомлення особі про підозру у межах двох місяців, то такий строк може бути продовжений до 6 місяців – з дня повідомлення про підозру у вчиненні нетяжкого злочину; 12 місяців – з дня повідомлення про підозру у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину. При цьому варто враховувати, що можливість продовження строків залежить від уповноважених на те осіб, хто має такий строк продовжити. Наприклад, продовження строку до шести місяців здійснюється слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з керівником обласної прокуратури або його першим заступником чи заступником, заступниками Генерального прокурора; до дванадцяти місяців – слідчим суддею за клопотанням слідчого, яке повинно бути погоджене з Генеральним прокурором чи його заступниками. Однак, якщо

говорити про керівника окружної та обласної прокуратури, його першого заступника та заступника, заступника Генерального прокурора, то у такі особи мають право продовжувати строк слідства лише до трьох місяців (п.1-3 ч.3 ст.294 КПК).

При продовженні строків слідства важливим складником, який береться до уваги є складність того чи іншого провадження. Такий висновок можна зробити з ч.4 ст.294 КПК, де передбачено, що внаслідок складності строк слідства може бути продовжений до 3 місяців; особливої складності – до 6 місяців; виняткової складності – до 12 місяців [1]. Стосовно цього у юридичній літературі зазначається, що викладені у вищевказаній нормі критерії складності провадження є оціночним поняттям, оскільки закон не визначає що саме варто вважати складним, особливо складним чи винятково складним провадженням. Додатково вказується й на те, що при розгляді цього питання враховується низка факторів, серед яких: 1) поведінка учасників кримінального провадження (непоодинокими є випадки зловживання ними своїми правами, зокрема при поданні необґрунтованих скарг); 2) спосіб здійснення слідчим прокурором та судом своїх повноважень (до прикладу, у випадках коли слідчий зволікає з проведенням слідчих дій) [54].

Окрім вищевказаного, хотілося б також звернути увагу і на ті суперечності, які простежуються у нормах чинного КПК, які регламентують порядок продовження строку досудового розслідування. Так, з точки зору обчислення та дотримання граничних меж строків доволі суперечливим видається викладення ч.7 ст.295¹ КПК. Зокрема, дана норма передбачає, що у випадку коли слідчий суддя відмовляє у продовженні строку досудового розслідування, то прокурор, який реалізує нагляд за дотриманням законів під час проведення цього досудового слідства, зобов'язаний у межах 5 днів здійснити одну з дій, передбачених ч.2 ст.283 КПК. Проблема цієї норми, як вірно відзначає Дрозд В.Г., полягає у відсутності вказівки стосовно того, що вчинення прокурором дій передбачених ч.2 ст.283 КПК можуть здійснюватися протягом 5 днів, але у будь-якому разі до спливу строку досудового розслідування [55, с.174-

175].

Доцільність наявності такого формулювання пояснюється тим, що до прикладу до закінчення строку досудового слідства залишилось 6 днів. Надалі, слідчим суддею було отримано клопотання про продовження строку досудового розслідування, яке він відповідно до ч.3 ст.295¹ зобов'язаний розглянути протягом трьох днів, але за будь-яких обставин до спливу строку досудового розслідування. З цього моменту, якщо слідчий суддя відмовляє у задоволенні такого клопотання, то у прокурора фактично залишається три дні до завершення досудового слідства, у межах яких він, згідно з ч.2 ст.283 КПК, повинен або закрити кримінальне провадження, або звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, або звернутися до суду з обвинувальним актом. Натомість проблема полягає у тому, що ч.7 ст.295¹ КПК дозволяє прокурору прийняти рішення щодо вчинення однієї з трьох вищевказаних дій протягом п'яти днів. Враховуючи те, що у описуваній мною ситуації, до завершення строку досудового розслідування залишилося три дні, то у випадку, якщо прокурор реалізовуватиме свої повноваження чотири або п'ять днів (на що він фактично має право), то це перевищить строк досудового слідства. Відтак, кримінальне провадження повинно бути закрито з урахуванням п.10 ч.1 ст.284 КПК, а потенційно винна особа уникне притягнення до кримінальної відповідальності.

Додатково у цьому аспекті зазначу, що хоч Дрозд В.Г. у своїй роботі зазначалось про таку законодавчу прогалину лише в межах порядку продовження строків досудового розслідування слідчим суддею (ст.295¹ КПК), проте аналогічна існує й щодо ст.295 КПК, де замість слідчого судді порядок продовження строків здійснюється прокурором.

Отже, на підставі проаналізованого матеріалу, слід констатувати, що інститут зупинення та продовження строків досудового розслідування мають позитивний прояв для кримінального процесу. Їхнє використання у конкретних випадках допомагає розслідуванню бути більш оперативним, а також дозволяє встановити повні обставини справи, якщо складність провадження того вимагає.

Однак поза цим, варто говорити і про присутні колізії у законодавстві, що може негативно вплинути на результати розслідування або ж взагалі такі нівелювати. Таким чином, вбачається необхідність у внесенні змін та доповнень до чинних наразі положень.

3.2. Особливості зупинення та продовження строків досудового слідства в умовах воєнного стану

Починаючи ще з 24 лютого 2022 року у зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації на території України, у нашій державі було запроваджено воєнний стан. З урахуванням всіх обставин та подій, які відбувалися та продовжують тривати по сьогодні, введення цього особливого правового режиму було зрозумілим та необхідним. Однак навіть у таких умовах функціонування українського судочинства повинно було продовжуватись. Не виключенням є й кримінальний процес. Так, відповідно до ч.3 ст.7 КПК зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, передбаченими у частині першій вищевказаної норми. З урахуванням цього наведеного, питання пов'язані з дослідженням правового регулювання строків досудового розслідування в умовах воєнного стану набули неабиякої актуальності. Зокрема, це і стане предметом мого подальшого дослідження у межах цього підрозділу, де акцент буде більше зроблено на особливостях зупинення та продовження строків слідства під час дії воєнного стану.

Перш за все хотілося б розпочати з визначення воєнного стану, яке міститься у ч.1 ст.1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Так, дана норма встановлює, що воєнним станом є особливий правовий режим, який уводиться в Україні або її окремих місцевостях у випадку збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності, територіальній цілісності України та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого

самоврядування повноважень, які є необхідними задля відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності та територіальній цілісності України, а також тимчасове обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб, що обумовлене наявною загрозою [55].

Надалі, переходячи до кримінального процесуального законодавства, варто вказати, що правова регламентація, пов'язана зі строками досудового розслідування в умовах воєнного стану міститься в ст.615 КПК. Наявність положень, викладених у цій нормі є вкрай вагомим та позитивним аспектом для кримінального процесу, оскільки важливо, щоб в умовах проведення бойових дій, коли можливі зміни в роботі органів досудового розслідування питання щодо регулювання строків слідства вирішувалися у відмінний спосіб.

Так, якщо говорити в межах можливості зупинити досудове розслідування в умовах воєнного стану, то згідно з п.3 ч.1 ст.615 КПК у випадку відсутності об'єктивної можливості щодо подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності - строк досудового розслідування у кримінальному провадженні зупиняється на підставі вмотивованої постанови прокурора, де той викладає відповідні обставини та підлягає поновленню, якщо підстави для зупинення перестали існувати [1]. Більше того на це вказує і п.4 ч.1 ст.280 КПК, про що мною вже зазначалося в попередньому підрозділі. При цьому, слід розуміти, що актуалізація інституту зупинення строків досудового слідства посилюється в умовах воєнного стану з огляду на низку факторів. Так, наприклад у науково-практичному коментарі розділу XI¹ Кримінального процесуального кодексу України серед таких відмічається: окупація, а й відтак відсутність доступу до власних територій, переміщення органів державної влади, неможливість вивезення матеріалів кримінального провадження, що у подальшому зумовлює необхідність їх

відновлення. Все це у своїй сукупності може призводити до ситуацій, коли проведення слідства та у його результаті звернення до суду з обвинувальним актом є фактично неможливим [56, с.16].

Здавалось би, що за наявності вищевказаних аспектів, які явно ускладнюють проведення досудового розслідування, можна було б говорити про можливість певних відступів від дотримання розумних строків слідства та його оперативності. Це видається логічним з урахуванням того, що під час проведення бойових дій реалізовувати кримінально-процесуальну діяльність є вкрай важко, а в деяких випадках навіть неможливо. Однак, як пише Лазукова О.В. «Аналіз міжнародних документів універсального й регіонального характеру, а також правових позицій ЄСПЛ надав можливість констатувати, що вимога здійснити ефективне розслідування відноситься до норм *jus cogens* і є непорушною навіть в умовах війни чи іншої надзвичайної ситуації» [57, с.14]. Додатково, проте вже у межах українського кримінального процесуального законодавства, на це також звертається увага й Лоскутовим Т.О. Так, автор зазначав, що під час воєнного стану непорушність вимоги щодо ефективного та оперативного розслідування ставить під сумнів те, як у сучасному КПК здійснюється правове регулювання зупинення слідства, оскільки при такому зупиненні можемо говорити про неможливість здійснювати кримінально-процесуальну діяльність. Ба більше, досить часте зупинення та подальше відновлення слідства може сприяти учасникам кримінального процесу, які мають на меті збільшити часові межі розслідування в умовах воєнного стану, що знову ж таки тягтиме за собою порушення вимог його ефективності [58, с.14].

Таким чином, керуючись наведеними думками авторів можна зробити висновки, що навіть при умові введення в Україні воєнного стану здійснення досудового розслідування має характеризуватися ефективністю та оперативністю виконуваних дій. Якщо ж поглянути на це з точки зору строків досудового слідства в умовах воєнного стану, то слід визнати, що можливість у кожному окремому випадку забезпечити ефективне та оперативне розслідування дозволило б скоротити строки до того моменту, коли підстави для зупинення

слідства перестануть існувати, а отже досудове слідство зможе бути відновлене за процедурою, встановленою ст.282 КПК.

Наступним аспектом, на якому хотілося б зупинитися стосується можливості продовження строків слідства в умовах воєнного стану. Так, відповідно до п.2 ч.1 ст.615 КПК, якщо під час воєнного стану немає об'єктивної можливості для виконання слідчим суддею повноважень у тому числі й щодо продовження строків досудового розслідування, то такі реалізуються керівником відповідного органу прокуратури. Тобто, дана норма вказує на можливість під час воєнного стану змінювати суб'єкта уповноваженого на продовження строків слідства. При цьому, поза вказаним вище ст.615 КПК не передбачає ніяких змін стосовно порядку продовження строків досудового слідства, що дає підстави говорити про те, що дане питання регулюється параграфом 4 глави 24 КПК (ст. 294-295¹), який вже був предметом мого аналізу в межах попереднього підрозділу.

З іншого боку, у юридичній літературі трапляються пропозиції щодо доречності доповнення ст.615 КПК у межах питань, пов'язаних з продовженням строків досудового розслідування в умовах воєнного стану. Так, наприклад, на думку Демчука П. у чинному КПК доцільно було б передбачити можливість встановлювати продовження строку досудового розслідування на строк дії на території України чи окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану [59]. Зі свого боку хотів би заперечити такому підходу з урахуванням наступного. Як нам вже відомо з моменту повідомлення особі про підозру строк досудового розслідування має певні часові межі, у яких повинно бути реалізоване таке слідство. Водночас продовження досудового слідства вбачається можливим у випадках, коли буде вирішення питання, що те чи інше провадження є складним, особливо складним або винятково складним. І при цьому максимальний строк такого продовження може становити 12 місяців.

Натомість, запропоновані Демчуком П. зміни дозволяють продовжувати строк слідства на увесь термін дії воєнного стану, що у свою чергу порушуватиме вимоги, встановлені ст.294 КПК. Більше того, варто вказати, що за такого

підходу відсутня будь-яка визначеність стосовно того, скільки триватиме воєнний стан у тій чи іншій ситуації. Тому, на підставі викладеного, вважаю недоречним пов'язувати строк, на який може продовжуватись досудове розслідування із закінченням воєнного стану.

* * *

Таким чином, на підставі проаналізованого у третьому розділі матеріалу можу підсумувати, що інститути зупинення та продовження строків досудового розслідування мають важливе теоретичне, а й відтак практичне значення. Дослідження наукових джерел стосовно зупинення строків досудового розслідування показало, що даний інститут має як своїх прихильників, так і тих для кого його використання має негативні наслідки. Все ж, на мою думку, регламентація можливості зупинити досудове розслідування є важливим з урахуванням того, що за останні роки підстави, після настання яких досудове розслідування може бути зупинене лише зрости. Це вказує на практичність та певною мірою незамінність цього інституту, як мінімум на сучасному етапі розвитку кримінального процесуального законодавства України. Посилення актуальності інституту зупинення розслідування відбулось з моменту введення воєнного стану, що є цілком логічним з огляду на ті фактори, які впливають на вимушене припинення процесуальної діяльності органів досудового слідства. З іншої сторони, були також проаналізовані і проблеми правового регулювання порядку продовження строків досудового слідства. Зокрема, було звернено увагу на законодавчій прогалині ч.7 ст.295¹ КПК, а також роз'яснено недоречність продовження строку досудового розслідування на період дії воєнного стану.

ВИСНОВКИ

На підставі вищевикладеного матеріалу можу підсумувати, що мною було проаналізовано загальні положення, а також досліджено проблематику правової регламентації, пов'язаної як з процесуальними строками кримінального провадження у цілому, так і виключно зі строками, використання яких здійснюється лише на стадії досудового розслідування. З урахуванням завдань, які були поставлені для цього дослідження, а також його мети можна дійти таких висновків:

1. Було досліджено правову природу та значення процесуальних строків у кримінальному процесі. На підставі аналізу наукових праць запропоновано доповнити визначення «процесуальних строків» у КПК України можливістю утримуватися від вчинення кримінально-процесуальних дій.

2. Звернено увагу на аспекти додержання та поновлення процесуальних строків. У межах цього питання звернено увагу на те, що поважна причина пропуску процесуального строку є оціночним поняттям, а відтак питання щодо цього повинне вирішуватись слідчим суддею у кожному окремому випадку.

3. Розглянуто підходи до класифікації процесуальних строків. Було запропоновано розвинути одну з таких класифікацій шляхом доповнення у ній категорії осіб, кому адресуються кримінально-процесуальні строки.

4. Вказано на недоліки, пов'язані з обчисленням строків досудового розслідування. По-перше, було доведено, що існує необхідність або вилучення з КПК «років» як одиниці виміру часу, або доповнення ст.115 КПК відповідним текстом, який би регламентував можливість обрахування строків у роках. По-друге, у межах цього питання було також досліджено та роз'яснено вимогу «негайності» виконання тієї чи іншої дії учасниками кримінального процесу. По-третє, керуючись інформацією про неправильне обрахування строків досудового розслідування при реєстрації заяв про вчинене кримінальне правопорушення, запропоновано здійснювати таку реєстрацію у спеціальній автоматизованій системі.

5. Окреслено суб'єктів, які мають право на встановлення процесуальних

строків, де серед іншого було виокремлено експерта, повноваження щодо встановлення строку яким передбачається не КПК, а Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень.

6. Вказано на проблемні аспекти законодавства з питань регулювання строків досудового розслідування злочинів. Зокрема, було з'ясовано, що прийняті 1 січня 2024 року зміни фактично повернули нас до старого викладення ч.1 ст.219 КПК, яка регламентує момент початку та кінця обчислення строку досудового розслідування. Доведено, що саме так як стадія досудового розслідування теоретично може розпочинатися ще до того, як почнуть обраховуватись строки такого досудового розслідування, то це загрожує низкою негативних наслідків: зловживання слідчим своїми правами, безстроковість розслідування, а також наявність корупційних ризиків.

7. Проаналізовано порядок обчислення строків досудового слідства при об'єднанні та виділенні матеріалів досудового слідства. При цьому, з метою забезпечення правової визначеності, звернено увагу на потребу внесення ясності до законодавства щодо понять «провадження, які розслідувались в один\різні проміжок (-и) часу». Також було обґрунтовано те, що об'єднання матеріалів досудового слідства не завжди сприяє дотриманню принципу процесуальної економії.

8. Розглянуто ризики закриття кримінального провадження у випадку недотримання строків досудового розслідування. На аналізі праць науковців було констатовано, що порушення строків розслідування внаслідок чого воно закривається, загрожує принципу невідворотності кримінальної відповідальності та порушує права потерпілих осіб.

9. Вказано, що у чинному КПК відсутнє тлумачення «зупинення досудового розслідування», наявність якого, на мій погляд, була б доречною з огляду на дотримання єдності термінології та те, що це дозволило б спростити розуміння подальших законодавчих приписів, які стосуються цього інституту.

10. На ґрунті аналізу праць науковців було аргументовано, що є необхідність в усуненні законодавчої прогалини, пов'язаної з ч.7 ст.295¹ КПК.

Аналіз цієї норми вказує на те, що у прокурора є право реалізувати повноваження, передбачені ч.2 ст.283 КПК поза межами строків розслідування.

11. Досліджено особливості зупинення та продовження строків в умовах воєнного стану. Було звернено увагу що застосування інституту зупинення розслідування навіть в умовах воєнного стану не повинно перешкоджати ефективному та оперативному розслідуванню. Було аргументовано позицію щодо неправильності уведення у законодавство положення, яке б дозволяло продовжувати строк досудового розслідування на увесь період дії воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон, Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 07.03.2024)
2. Фомін С.Б. Строки у кримінальному судочинстві: поняття, класифікація та функціональне призначення: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 207 с.
3. Тацій В.Я., Грошевий Ю.М., Туман А.Р. та ін. Кримінальний процес: підручник / Харків: Право, 2013. 824 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/Krim-protse-Tatsiy.pdf> (дата звернення: 07.03.2024)
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 07.03.2024)
5. Конституція України: конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 07.03.2024)
6. Басай В.Д., Ковальчук С.О. Поняття і види процесуальних строків за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2012. С. 429-437. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nponyua_2012_11_46.pdf (дата звернення: 09.03.2024)
7. Коваленко Є.Г. Кримінальний процес України. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 576 с.
8. Благута Р.І., Гуцуляк Ю.В., Дуфенюк О.М. та ін. Кримінальний процес: підручник / Львів. ЛьвДУВС. Львів, 2019. 532 с. URL: <http://surl.li/sopcu> (дата звернення: 09.03.2024)
9. Кушнерьов В.Д. Розумність строків як загальна засада кримінального провадження: дис. ... канд. юр. наук. Київ. 2021. 246 с. URL:

<https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/4338aefb-50bc-457e-b532-b18474b6e443/content> (дата звернення: 10.03.2024)

10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 09.11.2020 р. у справі № 420/1813/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92714980> (дата звернення: 14.03.2024)
11. Басай В.Д. Підстави і порядок поновлення процесуального строку за новим Кримінально процесуальним кодексом України. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2013. № 1(7). С.1-8. URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13bvdpku.pdf> (дата звернення: 14.03.2024)
12. Удалова Л.Д., Рожнова В.В., Письменний Д.П. та ін. Кримінальний процес. Загальна частина (альбом схем): навч. посіб. / Київ : Центр учбової літератури, 2014. 144 с. URL: <http://surl.li/sopkm> (дата звернення: 14.03.2024)
13. Сидорук А.М., Твердий Р.І. Класифікація кримінальних процесуальних строків. *Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: збірник тез науково-практичного семінару* / упор. Хитра А.Я., Шехавцов Р.М., Пряхін Є.В., Марко С.І. Львів. 2017. Розд. 1. С. 101-104.
URL:
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/767/1/01_12_2017_zbirnyk%20tez.pdf#page=101 (дата звернення: 14.03.2024)
14. Михайленко О. Сутність та проблемність часових параметрів у кримінальному процесі. *Вісник Національної академії прокуратури України*. Київ. 2008. №2. С. 58-64
15. Калініченко А.О. Процесуальні строки. The 5th International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (January 8-10, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. С. 538-543.

URL: <https://r.donnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/466/scientific-achievements-of-modern-society-v.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата

звернення: 15.03.2024)

16. Заїка С.О. Строки у кримінальному процесі України в контексті європейських стандартів: дис. ... канд. юрид. наук. Київ. 2006. 114 с. URL: <https://mydisser.com/dfiles/43415693.doc> (дата звернення: 15.03.2024)
17. Пахлеванзаде А. Класифікація кримінально-процесуальних строків. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 260-262. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3d30af8c-447c-479d-9bbe-5bff14fd2089/content> (дата звернення: 15.03.2024)
18. Кодекс законів про працю України: Закон, Кодекс від 10.12.1971 №322-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 15.03.2024)
19. Словник української мови. *Тлумачні словники української мови*. URL: <https://sum.in.ua/s/neghajnyj> (дата звернення: 15.03.2024)
20. Лазарева Д.В. Процесуальна характеристика етапів проведення затримання уповноваженою службовою особою. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 38. С. 114-118. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/12322> (дата звернення: 16.03.2024)
21. Спільна окрема думка суддів Тора Вільямссона, Біндшедлер-Роберт, Гьольчюклю, Матчера та Валтікоса, яка не збігається з позицією більшості (справа «Броуган та інші проти Сполученого Королівства»). *Український портал практики ЄСПЛ*. №4. 2001. URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIIdx=430> (дата звернення: 16.03.2024)
22. Говорун Є.О. Строки досудового розслідування у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юр. наук. Харків. 2021. 239 с.
23. Говорун Є.О. Проблематика регламентації строків досудового розслідування у кримінальному провадженні після повернення

обвинувального акту прокурору. *Нове українське право*. 2023. Вип. 2. С. 140-145.

URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/468/419>

(дата звернення: 17.03.2024)

24. Говорун Є.О. Актуальні питання встановлення процесуальних строків прокурором, слідчим суддею, судом. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 1. С. 203-207. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu.gov/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Chkup_2018_1_46.pdf (дата звернення: 16.03.2024)
25. Берназ П. В. Процесуальний строк – дійовий засіб проведення своєчасного кримінального провадження. *Південно-український правничий часопис*. №3. 2014. С. 186-189. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu.gov/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pupch_2014_3_60 (дата звернення: 16.03.2024)
26. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказом М-ва юстиції України від 08.10.1998. №53/5 (у ред. наказу від 26.12.2012 р. № 1950/5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 17.03.2024)
27. Павловський В.В. Регулювання строків досудового розслідування за КПК України. Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Кривий Ріг, 22–23 травня 2015 р.). Кривий Ріг: ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2015. С.167-168
28. Юркова Г.В. Реалізація завдань швидкого і повного розкриття злочину в досудових стадіях: дис. ... канд. юр. наук. Київ. 2001. 211 с.

29. Гук В. Ще раз про правки Лозового: що скасували, а що діє? *Юридична газета*. 2024. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/shche-raz-pro-pravki-lozovogo-shcho-skasuvali-a-shcho-die.html> (дата звернення: 20.03.2024)
30. Савчин Н. Порухення строків розгляду справи: очима Європейського суду з прав людини. *Chernivtsi Law School*. 2022. URL: <https://law.chnu.edu.ua/porushennia-strokov-rozgliadu-spravy-ochyma-espl/> (дата звернення: 20.03.2024)
31. Ревта Д. Зміни щодо порядку обчислення строків досудового розслідування та підстав закриття кримінального провадження. *European Business Association*. 2024. URL: <https://eba.com.ua/zminy-shhodo-poryadku-obchyslennya-strokov-dosudovogo-rozsliduvannya-ta-pidstav-zakryttya-kryminalnogo-provazhennya/> (дата звернення: 20.03.2024)
32. Врублевський Б. Новий порядок обчислення строків досудового розслідування: що в ньому поганого? *Закон і Бізнес*. 2024. URL: <https://zib.com.ua/ua/159628.html> (дата звернення: 20.03.2024)
33. Говорун Є.О. Строки досудового розслідування у кримінальних провадженнях, у яких особам повідомлено про підозру. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. №5. 2019. С.141-144. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2019/31.pdf (дата звернення: 21.03.2024)
34. Приймак І.В. Повідомлення у кримінальному провадженні під час досудового розслідування: дис. ...канд. юр. наук. Львів. 2022. 266 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4760/1/> (дата звернення: 21.03.2024)
35. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Головна – Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushehennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 21.03.2024)
36. Павловський В.В. Об'єднання та виділення матеріалів досудового розслідування. *Науковий вісник Ужгородського національного*

- університету. 2015. Вип.32. С. 141-144. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/4717> (дата звернення: 22.03.2024)
37. Ухвала колегії суддів Вищого антикорупційного суду від 21 січня 2021 р., судова справа № 991/196/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94431493> (дата звернення: 22.03.2024)
38. Татаров О.Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС): монографія. Донецьк. Промінь, 2012. 640 с.
39. Козій В.В. Об'єднання і виділення кримінальних проваджень в аспекті додержання розумності строків. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. Київ, 2017. № 1. С. 99–106.
40. Павловський В.В. Загальні положення досудового розслідування: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 246 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/e61d3a8b-ed4f-4be0-849a-853930c90348/content> (дата звернення: 25.03.2024)
41. Волошина В.К., Немчинов Є.С. Деякі питання щодо порядку обчислення та продовження строків досудового розслідування: монографія / Одеса. нац. ун-т Одеська юридична академія. Одеса, 2018. 1147 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c8ceba8-d41f-4da5-9d73-764ee4a7f7c2/content> (дата звернення: 25.03.2024)
42. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Харків. 2013. 1104 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/КПК-komentar.pdf> (дата звернення: 25.03.2024)
43. Карплюк Л. Строки досудового розслідування: проблеми сторони обвинувачення чи елемент належної правової процедури. *Юридична газета*. 2023. №13-16. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/stroki-dosudovogo-rozsliduvannya-problemi-storoni-obvinuvachennya-chi-element-nalezhnoyi-pravovoyi-p.html> (дата звернення: 27.03.2024)

44. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 21 лютого 2023 р., судова справа № 760/2257/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109176660> (дата звернення: 27.03.2024)
45. Колотило О.О. Продовжити не можна закрити. *Юридична газета*. 2019. №19 (673). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/prodovzhiti-ne-mozhna-zakriti-.html> (дата звернення: 27.03.2024)
46. Глотов М. Механізм контролю за дотриманням строку досудового розслідування. *LexInform: Правові та юридичні новини, юридична практика, коментарі*. 2023. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/mehanizm-kontrolyu-za-dotrymannyam-stroku-dosudovogo-rozsliduvannya/> (дата звернення: 29.03.2024)
47. Торбас О.О. Роль прокурора в процесі дотримання розумних строків досудового розслідування. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2020. Вип.1. С.117-121. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/1_2020/27.pdf (дата звернення: 29.03.2024)
48. Єні О.В. Діяльність прокурора щодо забезпечення розумних строків кримінального провадження. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. №4. С.85-90. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnapu_2016_4_15.pdf (дата звернення: 29.03.2024)
49. Галаган О.І., Дунаєва А.В. Зупинення досудового розслідування у зв'язку з невстановленням місцезнаходження підозрюваного. *Науковий вісник академії внутрішніх справ*. 2013. №3. С. 282-287. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S

[&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvknuvs_2013_3_39](#) (дата звернення: 31.03.2024)

50. Запорожець А.К. Правове регулювання підстав зупинення досудового розслідування. *Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики*. Харків. 2018. С. 72-75. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_11_2018/pdf/32.pdf (дата звернення: 31.03.2024)
51. Торбас О.О. Роль прокурора при оцінці критеріїв розумності строків досудового розслідування. *Юридичний бюлетень*. 2020. Вип. 12. С.194-201. URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2020/12/12_2020.pdf#page=194 (дата звернення: 02.04.2024)
52. Наливайко Є.О. Проблемні питання повідомлення особі про підозру та зупинення досудового розслідування. *Публічне право*. 2013. №1 (9). С. 375-380. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=pp_2013_1_53 (дата звернення: 02.04.2024)
53. Малютін І.А. Підстави та процесуальний порядок зупинення попереднього розслідування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 19 с.
54. Демчук П. Продовження строків досудового розслідування: що це і навіщо воно існує? *Transparency International Ukraine*. 2023. URL: <https://ti-ukraine.org/news/prodovzhennya-strokov-dosudovogo-rozsliduvannya-shho-i-navishho-vono-isnuye/> (дата звернення: 05.04.2024)
55. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389 -VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 05.04.2024)
56. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т. та ін. Особливий режим

досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 4. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2023. 82 с.

URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/141e9323-8f98-4f61-bad9-bd88bb627707/content> (дата звернення: 07.04.2024)

57. Лазукова О.В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 22 с.

URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15377/1/Lazukova_2018.pdf (дата звернення: 07.04.2024)

58. Лоскутов Т.О. Правове регулювання строків досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Правовий часопис Донбасу*. Кривий Ріг. 2022. № 2 (79). С. 11-18.

URL: https://ljd.dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/06/ljd_2_2022.pdf#page=11 (дата звернення: 08.04.2024)

59. Демчук П. Строки у кримінальному процесі під час війни: у чому проблема? *JustTalk*. 2022. URL: <https://justtalk.com.ua/post/stroki-u-kriminalnomu-protsesi-pid-chas-vijni-u-chomu-problema> (дата звернення: 08.04.2024)